

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta Životního prostředí

Katedra biotechnických úprav krajiny

Obraz venkovského sídla v krajině – zhodnocení vizuálních preferencí

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Michaela Laurinová, DiS.

Vedoucí práce: doc. Ing. Kristina Janečková Molnářová, Ph.D.

© 2019 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Obraz venkovského sídla v krajině – zhodnocení vizuálních preferencí" jsem vypracovala samostatně pod vedením doc. Ing. Kristiny Janečkové Molnárové, Ph.D. Uvedla jsem všechny literární prameny a publikace, ze kterých jsem čerpala.

Prohlašuji, že tištěná verze se shoduje s verzí odevzdanou přes Univerzitní informační systém.

V Praze 18.04.2019 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Kristině Janečkové Molnárové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, cenné rady, věcné připomínky a vřelý přístup ke studované problematice. Dále bych chtěla poděkovat rodině za neustálou podporu.

V Praze 18.04.2019

Obraz venkovského sídla v krajině – zhodnocení vizuálních preferencí

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na hodnocení vizuálních preferencí obrazu venkovského sídla v krajině. Prostřednictvím dotazníkového šetření byl proveden průzkum ke stanovení hodnot venkovského osídlení s aspektem na přítomnost nebo nepřítomnost vybraných atributů rurálního prostředí. Obsahem dotazníku byl především obrazový materiál s doplňujícími otázkami zaměřenými na sociodemografický průzkum. Pro vyplnění dotazníku byla stanovena pěti bodová škála od 1 (vůbec nelíbí) do 5 (velmi líbí). Výsledky studie poskytly informace o preferencích široké veřejnosti a podrobnějším výzkumem byly odhaleny rozdíly v preferencích dle sociodemografických ukazatelů. Evaluace široké veřejnosti vypovídala o upřednostnění přítomnosti kulturních a historických staveb venkovských sídel. Z výsledků je patrné, že obraz venkovského sídla je tvořen přítomností jednotlivých atributů, který udávají identitu sídla a okolní krajiny. Evidentní je pevná vazba mezi respondenty a jejich místem bydliště. Přínosem práce je jak zjištění hodnot kulturních a historických dominant ve venkovských sídlech, tak i jejich vliv na percepci ze strany širší veřejnosti. Závěry studie mohou být použity pro proces plánování budoucích záměrů v krajině, stanovení estetických kritérií nebo mohou pomoci určit míru ochrany kulturních hodnot v krajině. Získané informace budou zpracovány a použity pro rozvoj metodologie hodnocení krajinného rázu ve smyslu zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Klíčová slova: krajina, krajinný ráz, krajinné prvky, venkov

Rural settlements in the landscape – visual preferences

Abstract

The diploma thesis is focusing on evaluation of visual preferences of the rural settlements in the landscape. A survey was conducted using a questionnaire to determine the subjective values of the settlement being in the landscape or not. The questionnaire included sociodemographic questions in the beginning and the main part contained photos with the evaluation scale from 1 (not liking at all) to 5 (liking very much). The results provided necessary information about the preferences of the public and cross-referencing sociodemographic aspects with the answers revealed that there are certain differences in the preference. In general, the public preferred the photos with the presence of the cultural or historical building. There is also a clear link between the respondents and their place of residence. The added value of the diploma is that it highlights the importance of cultural or historical dominants in the perception of the public. The findings can be used for the future planning in the landscape, setting aesthetic criteria or helping to determine the protection of cultural values. The information obtained will be used for the development of landscape character evaluation methodology in accordance with Act No. 114/1992 Coll., On Nature and Landscape Protection.

Keywords: landscape, landscape character, landscape features, countryside

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Cíl práce	2
3	Krajina.....	3
3.1	Kategorie krajiny	4
3.1.1	Krajina přírodní a přirozená	4
3.1.2	Krajina kulturní	5
3.2	Krajinný ráz.....	5
3.2.1	Paměť krajiny, identita krajiny	6
3.2.2	Znaky krajinného rázu.....	7
3.3	Legislativa, právní ochrana přírody.....	8
3.3.1	Zákon o státní památkové péči.....	9
3.3.2	Zákon o územním plánování a stavebním řádu.....	11
3.3.3	Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí	12
3.3.4	Evropská úmluva o krajině.....	12
3.4	Hodnocení krajinného rázu.....	13
3.4.1	Preventivní hodnocení krajinného rázu.....	14
3.4.2	Hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz	16
3.4.3	Posuzování krajinného rázu v zahraničí.....	18
4	Historie osídlení	22
4.1	Významné vlivy v čase na podobu krajiny a strukturu osídlení.....	22
4.1.1	Období neolitu, pravěk.....	22
4.1.2	Středověk	23
4.1.3	Renesance, třicetiletá válka.....	23
4.1.4	Baroko.....	24
4.1.5	Průmyslová revoluce.....	24
4.1.6	Socializace a kolektivizace 20. století.....	25

4.2	Obraz venkovského sídla v krajině	26
5	Charakteristika studijního území.....	28
5.1	Přírodní podmínky.....	29
5.1.1	Reliéf, pedologická charakteristika.....	30
5.1.2	Podnebí.....	30
5.1.3	Biota	31
5.1.4	Diferenciace krajiny	31
5.1.5	Historický vývoj.....	31
6	Metodika	34
7	Současný stav řešené problematiky	36
8	Výsledky	38
8.1	Vyhodnocení dotazníkového šetření oblasti Boseň fotografie č. 1-6.....	38
8.2	Vyhodnocení dotazníkového šetření oblasti Loukov fotografie č. 7-12	41
8.3	Vyhodnocení dotazníkového šetření oblasti Všeň fotografie č. 13-18.....	44
8.4	Vyhodnocení dotazníkového šetření oblasti Boseň fotografie č. 19-24.....	47
8.5	Vyhodnocení dotazníkového šetření oblasti Koprník fotografie č. 25-30 ..	50
9	Diskuze.....	54
10	Závěr a přínos práce	58
11	Přehled literatury a použitých zdrojů	60
11.1	Odborné zdroje	60
11.2	Legislativní zdroje	66
11.3	Internetové zdroje	66
11.4	Ostatní zdroje.....	68
12	Přílohy.....	70

1 Úvod

Krajina, krajinný ráz, krajinné prvky, venkov jsou nejen obecnými pojmy slovní zásoby, ale i vědecky definovanými termíny, jejichž popisem se zabývá řada publikací a výzkumných prací. A právě ony utvářejí podobu charakteru krajiny. Jsou chápány vizuálním vjemem prvků krajinné scény, vyznačující se proměnlivostí či neopakovatelností. Především změny vyvolané jednotlivými politickými situacemi, vlivem velkého urbanistického tlaku nebo rozsáhlý rozvoj dopravní infrastruktury způsobil ztrátu krajinné diverzity a změnu krajinného měřítko. Díky tomu se hodnocení krajinného rázu stalo významným nástrojem pro ochranu krajiny, ačkoliv ne vždy se stalo podkladem pro krajinné plánování či studium obrazu venkovského sídla. V současnosti jsou pro posouzení estetických hodnot krajiny používány tři základní přístupy. Jejich princip vychází z biofyzikálního pojetí na jedné straně, anebo v návaznosti na umění a humanitní obory na straně druhé. Především holistický přístup zdůrazňuje vizuální vnímání a sociokulturní aspekty krajiny. Utváří intuitivní postoj, zahrnuje jak proces vizuálního vnímání, popisuje historii, architekturu, tak i scénickoestetické hodnoty.

Na území České republiky jsou využívány dvě nejpoužívanější metody ukládající přesné pokyny pro systematické hodnocení krajinných vlastností. Sjednocující pokyn dle Vorla a kol. je používán pro posouzení vlivu plánovaného záměru na krajinný ráz či stanovení potřebných ochranných opatření. Oproti tomu metodika dle Löwa a Míchala se zaměřuje na preventivní hodnocení krajinného rázu, kterým se vyhodnotí kvality oblastí nebo míst pro zachování, ochranu ale i zlepšení pozitivních hodnot v krajině. Ačkoliv vzniklo již nespočet prací na posouzení estetické stránky krajiny, obsahově se zabývají především ochranou oblastí mimo sídla. Vizuální hodnocení venkovské sídelní krajiny není častým předmětem výzkumů, a to i přes obecné vědomí spojitosti krajiny a v ní se nacházejících sídel. Vizuální vnímání krajiny není podrobně prostudováno a nejsou identifikovány estetické hodnoty definující charakter venkovského osídlení. Z tohoto důvodu bude provedena studie na výzkum vizuálních preferencí obrazů venkovských sídel v krajině.

2 Cíl práce

Cílem diplomové práce na téma "Obraz venkovského sídla v krajině – zhodnocení vizuálních preferencí" je hodnocení jednotlivých atributů představující krajinný ráz venkovských sídel. Pro komplexní pochopení tématu budou v první části práce popsány základní termíny vystihující studovanou problematiku. Dále bude shrnuta aktuální situace, budou představeny používané postupy a metody k hodnocení krajiny. V návaznosti na teoretický úvod budou definovány estetické hodnoty krajiny, determinován pojem krajinný ráz a popsán vývoj charakteristických rysů venkovských sídel.

Pro získání vstupních pokladů ke zpracování hlavní část studie budou vybrána venkovská sídla s podobnými polohopisnými znaky a budou pořízeny fotografie zachycující typické atributy vybraných venkovských sídel. Aby mohlo dojít k posouzení preferencí u jednotlivých respondentů, pořízené snímky podlehnou korekci v programu pro úpravu a tvorbu bitmapových obrázků. Cílem bude získání dvou výstupů, a to fotografií se stávajícími významnými atributy vesnické zástavby a jejich upravených kopií, na kterých budou charakteristické prvky venkovského osídlení potlačeny. Získaná obrazová dokumentace bude předložena široké veřejnosti k posouzení. Výstupy dotazníkového šetření budou prezentovány formou popisné statistiky, která poskytne informace pro stanovení vizuálních preferencí dotazované veřejnosti. Dále budou využity data ze sociodemografického průzkumu. Jejich posouzením budou zkoumány dílčí preference mezi různými kategoriemi respondentů.

Cílem práce je tedy zjištění míry významnosti přírodních, kulturních nebo historických dominant a hodnot ve venkovských sídlech ze strany širší veřejnosti. Závěry z dotazníkového šetření budou použity pro zpracování metodického podkladu k hodnocení krajinného rázu ve smyslu zákona 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

3 Krajina

Pojem krajina není zcela jednoduché vysvětlit nebo jej popsat. Přes to, že nás krajiny obklopují, je těžké najít odborníky, kteří by se shodli na stejné definici. Důkazem jsou i umělci a humanisté, kteří běžně zobrazují krajinu jako to, co oko vnímá a omezují její přirozenou formu (Forman, Gordon, 2009). Krajinu tak lze charakterizovat dle jednotlivých oborů, např. přírodovědných, geomorfologických, historických (Kuča a kol. 2015). Proto existuje několik odlišných definic, a to od samotných laických formulací, až po jednotlivé odborné termíny. Z toho vyplývá složitost samotného tématu, ačkoli má každý z nás, alespoň povrchově, o krajině základní znalosti (Kupka, 2010).

Krajinu je možné definovat z hlediska historického pohledu. Gojda (2000) uvádí, že pojem krajina je starogermánského původu a v raném středověku byl používán pro označení pozemku obdělávaného jedním hospodářem. Jinými slovy byla krajina vnímána z jednoho konkrétního místa a za horizonty se vyskytovaly krajiny jiné. Oproti tomu Sklenička (2003) uvádí novodobé definice krajiny, které lze chápat z několika pohledů, a to z pohledu právního, geomorfologického, geografického, ekologického, architektonického či historického. Jiní autoři považují krajinu za přírodní i kulturní dědictví (Kuča a kol. 2015).

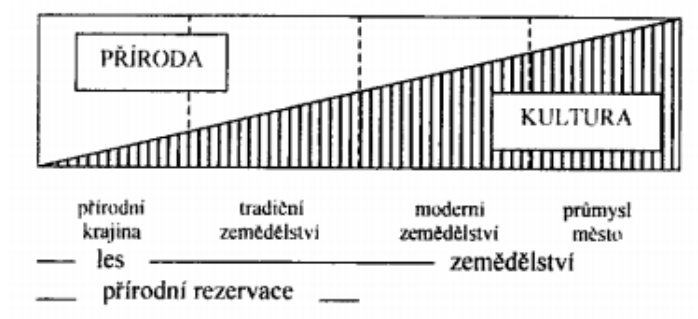
Nyní, dle Evropské úmluvy o krajině, je pojem krajina definován jako území vnímané lidmi, jehož podoba je vytvořena spolupůsobením přírodních a lidských faktorů (Martina kol. 2018). Česká republika má termín krajina zakotven v zákoně o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, a je definován jako "část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky". Kdežto geografické pojetí krajiny je vysvětleno jako "část zemského povrchu, která podle svého vnějšího obrazu a vzájemného působení svých jevů, tak jako vnitřních a vnějších vztahů plochy, tvoří prostorovou jednotku určitého charakteru a na geografických přirozených hranicích přechází v krajiny jiného charakteru". Přesto na krajinu lze pohlížet v různých měřítkách, avšak většina autorů o ní uvažuje v rádech km², jako Forman a Gordon (1981).

Z příkladných definic vyplývá, že krajina je velmi složitý systém, který nelze chápat pouhou analýzou určitých částí, ale musí se zkoumat systémově (Sklenička, 2003).

3.1 Kategorie krajiny

Lidská společnost a příroda utvářejí dvě hlavní síly, které ovlivňují krajinnou strukturu. Přestože dvě třetiny souše na Zemi jsou pokryty zemědělskými pozemky, pastvinami, lesy, tak právě antropogenní činnost hraje velkou roli při vytváření krajiny a ovlivňuje krajnotvorné procesy. Právě podle toho, jak člověk působí na krajinu, můžeme rozlišit dvě její základní kategorie, krajinu přírodní, přirozenou a krajinu kulturní (Farina, 2000).

Obě skupiny prošly dlouhodobým vývojem v procesech, na nichž se podílely přírodní i socioekonomické zákony, avšak nejstejnějším činitelem byl člověk (Vráblíková a kol. 2014).

Obrázek 1 - Krajina jako integrace/kombinace přírody a kultury (Sklenička, 2003)

3.1.1 Krajina přírodní a přirozená

Přírodní krajina je útvar, který je utvářen působením přírodních, biotických i abiotických a krajnotvorných procesů, aniž by byly ovlivněny antropogenními faktory, nebo s minimálním působením lidské činnosti (Sklenička, 2003). Jak uvádí Vráblíková a kol. (2014) neobjevují se v ní stopy lidské činnosti. Vyznačuje se přirozenou vegetací (Sklenička, 2003) a historicky se jedná o nejstarší typ krajiny, pro kterou je možné použít termín prakrajina (Vráblíková a kol. 2014). Její podoba se geologicky, geomorfologicky a vývojově ustálila, avšak nadále probíhaly klimatické i pedologické změny. Z onoho důvodu docházelo ke značným změnám ve složení jak rostlinné, tak i živočišné skladby. Jen zřídka byla využívána pro lesnictví, zemědělství či sídla (Vráblíková a kol. 2014). Tento krajinný typ se datuje do období neolitu, kdy se lidská společnost začíná věnovat hospodaření. V dnešní době se s přírodní krajinou setkáme jen výjimečně, a to v obtížně přístupných či využitelných oblastech (Sklenička, 2003).

Na rozdíl od krajiny přírodní se krajina přirozená utvářela soužitím člověka s přírodou. Vliv lidské činnosti není projevem rušivým, ale závislost na přírodních podmínkách je zachována (Vráblíková a kol. 2014). Krajina blízká přirozené se vyznačuje převahou přirozené vegetace, ale zároveň je ovlivněna lidskou činností (Sklenička, 2003).

3.1.2 Krajina kulturní

Krajinu na našem území lze téměř beze zbytku nazvat krajinou kulturní (Vorel, Kupka, 2011). Farina (2000) ji ve svém článku z ekologického pohledu charakterizuje jako geografické oblasti, ve kterých se mezi lidskou činností a životním prostředím vytvořily ekologické, socioekonomické, kulturní hodnoty a vazby, které určují výskyt, šíření a bohatost druhové skladby. Oproti tomu Sklenička (2003) uvádí obecnější definici, ve které je kulturní krajina determinována jak přírodními faktory, tak i socioekonomickými prvky a mluví o ní jako o kombinaci přírody a kultury.

Vzhled krajiny je odrazem jejího cíleného využívání (Kuča a kol. 2015). Proces kultivace byl zapříčiněn potřebami člověka, které byly především vázané na činnosti v zemědělství, lesnictví, přes řemeslnou výrobu až po dnešní průmysl (Vráblíková a kol. 2014). Z toho vyplývá, jak uvádí Sklenička (2003), že kulturní krajina je mozaikou ekosystémů, které jsou ovlivněny antropogenní činností, s různou strukturou a druhovým složením a ke svému fungování potřebují přísun dodatekové energie.

Dle míry antropického vlivu je kulturní krajina rozdělena na tři kategorie:

- kulturní krajina
- narušená kulturní krajina
- devastovaná krajina (Sklenička, 2003).

I přes to, že v důsledku působení antropogenní činnosti, je nejvíce přeměněn vegetační pokryv krajiny (Kupka, 2010), tak lidská činnost nemusí na krajinu působit pouze v záporném smyslu, ale někdy se může zapříčinit, že se stane i předmětem ochrany (Sklenička, 2003).

3.2 Krajinný ráz

Pojem krajinný ráz je široce uplatňovaným termínem v souvislosti s ochranou krajiny a jejich estetických a přírodních hodnot (Cetkovský, Nováková, 2009). Je běžně užíván veřejností, má právní zakotvení v české normě s pevně vymezeným obsahem (Vorel, Kupka, 2011). Zahraniční autoři Ode a kol. (2008) jej definují jako rozpoznatelný,

neměnný soubor prvků v krajině, který odlišuje jeden typ krajiny od druhého. Ten je určen specifickými rysy, jenž určují jeho povahu neboli jedinečnost (Vorel a kol. 2006). Vorel a Kupka (2011) pod zmiňované znaky zařazují např. terén, vegetační pokryv, vodní plochu a toky, sídelní znaky či hospodaření v krajině.

Ve znění zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, je krajinný ráz "zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu". Právě tyto charakteristiky se projevují soustavou znaků, které mají dvojí charakter. Je to přítomnost určitého jevu a jeho významu ve struktuře přírodních nebo civilizačních složek a vizuálního projevu takového úkazu v krajinné scéně. Proto může vizuální projev vytvářet estetické hodnoty, harmonické měřítko a vztahy v krajině (Vorel, Kupka, 2011).

V krajině se tedy nenachází jenom pozitivní znaky, ale také kulturní a duchovní, které narušují klid, odpočinek a uvolnění. Právě jejich vlivem probíhají v krajině socioekonomické procesy, které souvisí s osídlením, bydlením, rekreací, výrobou či technickou infrastrukturou a vnášejí do ní trvalé stopy (Vorel, Kupka, 2011). Z tohoto důvodu je krajinný ráz určitým vyjádřením přírodních, socioekonomických i kulturně-historických vztahů daného prostoru (Vorel a kol. 2006).

3.2.1 Paměť krajiny, identita krajiny

Jak je již v textu uvedeno, krajina, která nás dnes obklopuje, je krajinou kulturní. Její vývoj probíhal po staletí a zrcadlí se v něm ekonomické, technické a kulturní aspekty různých dob (Norberg-Schulz, 2010). Není to jenom abstraktní pojem, ale jsou to pozůstatky historické kultivace krajiny, která se vyznačuje přítomností historických staveb, technických úprav krajiny, stopy zemědělství i zbytky krajinářských úprav z předešlých dob (Vorel, Kupka, 2011). Řadí se sem např. stopy prehistorického osídlení, prvky středověkého hospodaření, středověké kolonizace, renesance, baroka, romantismu a jiných období. Proto hovoříme o paměti krajiny (Vorel, 2006). Pomocí těchto znaků je možné získat informace o tom, v jaké krajině se nacházíme a jaký byl její vývoj. Obecně řečeno, jsou to historické a kulturní souvislosti (Vorel, Kupka, 2011).

Pojem identita krajiny vyjadřuje specifické vlastnosti, které jsou spjaty s neekonomickými faktory – tedy sociokulturní povahy. Vyjadřuje stupeň

sounáležitosti lidí s prostorem a tím nastává situace, kdy je nám určité území bližší a máme k němu zvláštní vztah (Šifta, Chromý, 2014). Je vytvářena nehmotnými vlastnostmi určitých míst, ale i hmotnými, viditelnými a charakteristickými stopami kulturního vývoje s historickým nebo symbolickým významem (Vorel, Kupka, 2011). Taková krajina se bude vyznačovat významností a nezaměnitelností (Vorel, 2006). Formování regionálních identit se využívá i z geografického hlediska, neboť slouží ke stanovení strategií k rozvoji regionů (Šifta, Chromý, 2014).

3.2.2 Znaky krajinného rázu

Charakter krajiny je typický svou proměnlivostí a neopakovatelností. Je utvářen přírodními a kulturními podmínkami s typickými znaky (Vorel, Kupka, 2011). Ty jsou základními nositeli informací o krajině a umožňují širší metodické uchopení celé problematiky (Jančura, Daniš, 2008). Důležitost tkví především na vizuálním projevu znaků, jejich významnosti, ojedinělosti i kombinaci (Vorel, Kupka, 2011). I sám Vorel (2006) uvádí, že cenné krajiny se vyznačují zřetelností, jedinečností a nezaměnitelností.

Znaky působí vizuálním projevem v krajinné scéně a vyznačují se např. typem georeliéfu, přítomností i formou vodních toků nebo přírodními podmínkami (Vorel, Kupka, 2011). Dnešní krajinu ale tvoří i kulturní aspekty, mezi které se řadí způsob využití krajiny, struktura osídlení, stavby a stavební soubory, obraz sídla i jeho urbanistická struktura (Vorel a kol. 2006). Oba druhy znaků tedy vytvářejí nezaměnitelnou krajinnou scénu, která disponuje cennými přírodními hodnotami a vytváří tak soulad či nesoulad měřítka krajiny a projevuje se v harmonii nebo disharmonii vztahů v krajině (Vorel, 2006).

V krajinných scénách s různými segmenty krajiny se mohou vyskytovat společné znaky, potom se hovoří o krajinách podobného charakteru (Vorel, Kupka, 2011).

Regionální typy a typologie krajiny

Komplexní klasifikace krajiny, která by zohledňovala více jejích složek zatím není zpracována (Romportl a kol. 2013). Ale dle výše uvedených znaků Vorel a Kupka (2011) rozlišují regionální typy krajiny a typologické členění krajiny. Romportl a kol. (2013) rozeznávají ještě funkcionální přístup vymezení prostorových jednotek. Jeho charakteristika spočívá ve vymezení heterogenní krajinné jednotky podle jejich propojení a vazeb – toky látek, energií a informací do jednotného systému.

Regionální typy krajiny vyplývají z identity daného místa. Na rozdíl od krajinného rázu, který je posuzován z vizuálního hlediska a estetické hodnoty. Pro identitu je důležitější kulturní význam s odlišností určitého místa nebo oblasti a přítomnost výrazných stop kulturního a historického vývoje krajiny (Vorel, Kupka, 2011). Principem členění jsou neopakovatelné prostorové jednotky, u kterých jsou zdůrazňovány znaky rozdílnosti, zvláštnosti a územní celistvosti (Romportl a kol. 2013).

Oproti tomu se typologie krajiny zabývá vymezením konkrétních krajinných typů se shodnými nebo podobnými znaky (Petřík a kol. 2017). Dle rozlišovacích kritérií jsou vymezeny opakovatelné jednotky, které jsou maximálně homogenní (Romportl a kol. 2013). Petřík a kol. (2017) rozděluje vymezení konkrétních krajinných typů dle přístupu posuzování do tří skupin:

- holistické pojetí – zde je krajina chápána jako celek a je zdůrazněna její nedělitelnost,
- expertní přístup, který vyzdvihuje nedocenitelnou zkušenost odborníků
- kvalitativní typologii, u které je kladen důraz na opakovatelnost krajinných jednotek a minimalizaci subjektivního faktoru.

Evropská úmluva o krajině umožňuje jednotlivým zemím různé způsoby analýzy, ale podmiňuje její implementaci do procesů na plánování a ochranu krajiny. A právě typologie krajiny poskytuje praktický podklad pro ochranu a tvorbu krajinného rázu (Simensen a kol. 2018). Dochází při ní k identifikaci znaků, které jsou pro rázovitost podstatné a jejich změnou nebo zánikem by byl ráz krajiny výrazně přetvořen. Z tohoto důvodu se využívá při hodnocení krajinného rázu nebo při určování míry vlivu určitého záměru na krajinný ráz (Vorel, Kupka, 2011).

3.3 Legislativa, právní ochrana přírody

Legislativní ochrana krajiny a jejich hodnot jako součásti národního dědictví (Sklenička 2003) není zanedbatelná, neboť je obsažena hned v několika právních předpisech (Kupka, 2010). Základní ochrana krajiny v České republice je zakotvena v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, s její prováděcí vyhláškou 395/1992 Sb. (Sklenička, 2003), kterou lze rozdělit na obecnou a zvláštní ochranu území a druhů. Obecná ochrana spočívá v ochraně krajiny a zahrnuje

i ochranu rozmanitosti druhů, přírodních hodnot, estetických kvalit přírody i ochranu a šetrné využívání přírodních zdrojů (MŽP ©2018).

V rámci tohoto typu ochrany přírody se rozlišuje:

- obecná ochrana území,
- obecná ochrana rostlin a živočichů,
- obecná ochrana neživé přírody (AOPK ČR ©2018).

Spadají pod ni tyto nástroje: územní systém ekologické stability, významný krajinný prvek (Sklenička, 2003), krajinný ráz, přírodní park a přechodně chráněné plochy (MŽP ©2018). Avšak nejvýznamnějším představitelem ochrany přírody a krajiny, tedy krajiny a krajinného rázu, je zvláštní ochrana, která je vymezena do šesti kategorií zvláště chráněných území, 2 velkoplošných, 4 maloplošných (Sklenička, 2006). Těmi jsou: národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky. Jejich cílem je nejčastěji udržení nebo zlepšení dochovaného stavu území a ponechání území, či jeho části, samovolnému vývoji (MŽP ©2018).

Pod ochranou krajinného rázu a krajiny jako obecného pojmu, je dle § 12 zákona o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, představováno území celé České republiky. Z toho vyplývá, že se sem řadí jak krajina přírodní, přírodě blízká, tak krajina urbanizovaná (Vorel a kol. 2006).

Podle zákona 114/92 Sb. jsou definovány dva typy územních jednotek k ochraně krajinného rázu, a to oblast a místo. Za oblast je považováno poměrně rozsáhlé území s podobnými přírodními, kulturními a historickými charakteristikami. Kdežto místo je vymezeno především vizuálními bariérami, které jsou uvnitř pohledově propojené (Bukáček, Culek, 2009).

3.3.1 Zákon o státní památkové péči

Krajinu lze chápat jako množinu přírodních prvků, které jsou většinou ovlivněny antropogenní činností – kulturní krajina (Vráblíková a kol. 2014). Její podoba se odvíjí od různých historických etap (Kuča a kol. 2015). Může být komponovaná s řadou architektonicky cenných staveb, nebo je vnímána jako krajina vypovídající o formách obhospodařování či využívání. Zákon o státní památkové péči č. 20/1987 Sb., v platném znění, (tzv. památkový zákon), proto chrání nejenom města, vesnice, historická centra sídel nebo pouze jednotlivé stavby, ale i ucelené části krajiny. Vždyť

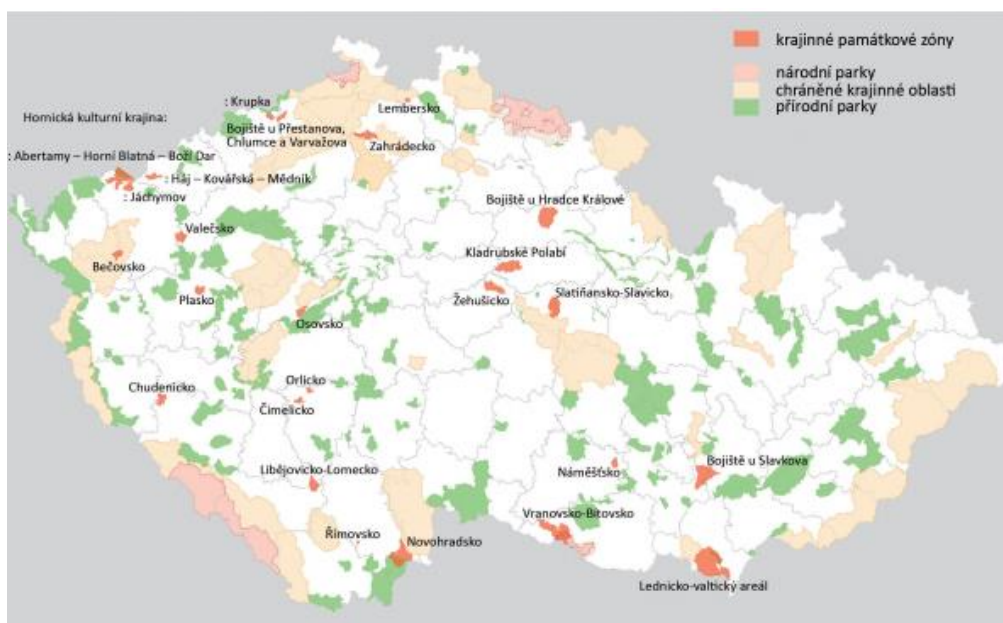

i architektonické památky navazují na krajinu (Kuča a kol. 2015). Navozují určitý duchovní význam či specifickou identitu místa – genius loci (Norberg-Schulz, 2010). Krajinářské kompozice jsou tvořeny kulturními památkami a dalšími architektonicky cennými, historicky významnými stavbami, ale právě krajinné prvky jako jsou aleje, rybníky, doklady hospodaření a četné drobné památky, dohromady utvářejí harmonické prostředí, obraz krajiny nebo určitý krajinný ráz (NPÚ ©2018).

Uvedená právní norma určuje několik možností ochrany kulturní krajiny. Jednotlivé segmenty mohou být chráněny samostatně jako nemovité kulturní památky, případně jako národní kulturní památky. Mezi další způsoby ochrany patří památkové rezervace, památkové zóny, ochranná pásma těchto památek či památkově chráněná území. Specifickým nástrojem pro ochranu historické krajiny je vyhlášení krajinné památkové zóny (Vorel, Kupka, 2011).

Krajinné památkové zóny (KPZ)

Ačkoliv se památková péče zaměřovala především na ochranu stavebního dědictví, má zájem i o kulturní krajinu. Nejprve se tak dělo nepřímou, ochranou krajinných dominant hradů, kostelů či jejich areálů. Přímou se pak dotýkala alejí chráněných jako kulturní památky. Dále se často chránila historická technická vodohospodářská díla, např. rybníky, vodní kanály a plavební kanály. Před rokem 1990 se staly předmětem památkové ochrany i širší krajinné úseky. V osmdesátých letech 20. století byla aktuálním tématem potřeba vzniku krajinných památkových zón (Ochrana přírody 4/2016). Dnes jsou památkové zóny chápány jako "území sídelního útvaru nebo jeho části menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty (Kuča a kol. 2015).

Obrázek 2 - Krajinné památkové zóny ČR (Kuča a kol. 2015)

KPZ jsou území, jež přednostně chrání kulturní hodnoty krajiny a její typické rysy. Nemusejí mít výjimečnou přírodní nebo ekologickou kvalitu, ale vytvářejí harmonické části krajiny, v nichž se výrazně uplatňuje vegetační složka. Mají svůj kulturně-historický základ (NPÚ ©2018). Přesto je tento typ ochrany krajiny chápán jako nedostatečný, jelikož se zabývá pouze velmi omezenými částmi krajiny a jednotlivými prvky (Kupka, 2010).

3.3.2 Zákon o územním plánování a stavebním řádu

Ochrana krajinných hodnot je zakotvena i v právní normě o územním plánování a stavebním řádu, zákon č. 183/2006 Sb., v platném znění, který definuje cíle územního plánování, hovoří o ochraně a rozvíjení přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území včetně urbanistického, architektonického, archeologického dědictví a také o ochraně krajiny (Vorel, Kupka, 2011).

V dnešní době je dle stavebního zákona ochrana krajinného rázu přesně vymezena (metodický pokyn MZP, 2017). Stala se součástí územně plánovacích podkladů a územně plánovacích dokumentací (Vorel, 2009). Neposuzuje se v zastavěném území a zastavitelných plochách, pokud územní nebo regulační plán stanovuje plošné a prostorové uspořádání a obsahuje podmínky na ochranu krajinného rázu, které jsou konkrétně dohodnuté s orgánem ochrany přírody. Pokud jsou dané podmínky dostačující, krajinný ráz se dále v zastavěném území a zastavitelných plochách

neposuzuje. V opačném případě se stanoví v rámci navazujícího řízení (metodický pokyn MZP, 2017).

Ve vyhlášce ke stavebnímu zákonu č. 500/2006 Sb. o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, v platném znění, je stanoven obsah datové báze územně analytických podkladů, ve kterých je dáno vymezení oblastí krajinného rázu, krajiny a krajinných okresků (vyhláška č. 500/2006 Sb. v platném znění). Z toho vyplývá, že ochrana krajinného rázu se stala náležitostí územního plánování (Kupka, 2010). Právě územní plánování musí krajinný ráz chránit před nevhodnými stavbami, před velkými terénními úpravami a před zásahy likvidujícími kompoziční záměry v krajině (Sýkora, 2016).

3.3.3 Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí

Ochranu krajinného rázu lze aplikovat prostřednictvím zákona č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí, v platném znění, a to před realizací určitých záměrů. Přestože je zákon uplatňován pro ochranu životního prostředí nebo veřejné zdraví, hodnocení vlivu navrhované stavby na krajinný ráz je součástí dokumentace zpravidla formou samostatné přílohy k dokumentaci, části D I. 8 - vlivy na krajinu a její ekologické funkce.

3.3.4 Evropská úmluva o krajině

Nejenom právní normy České republiky zakotvují nástroje k ochraně krajiny. Existují i další prostředky, které ji chrání a jsou výsledkem společného zájmu evropských zemí (Löw, Míchal, 2003). Mezi nejstěžejnější patří Evropská úmluva o krajině uzavřená roku 2000 ve Florencii (Kuča a kol. 2015).

Tato Úmluva, mimo jiné, definuje krajinu jako „část území, tak jak je vnímána lidmi, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů“ a definuje i vlastní ochranu jako „činnosti směřující k zachování a udržení význačných nebo charakteristických vlastností krajiny, utvářených přírodní konfigurací a/nebo lidskou činností a právem považovaných za její historickou hodnotu“ (MŽP ©2000).

Aplikace se vztahuje na celé území států, které úmluvu přijaly (Weber, 2007). Smyslem dokumentu je spolupráce na úrovni ochrany, správy a plánování (Kuča a kol. 2015). Pokrývá přírodní, venkovské, městské i příměstské oblasti a týká se jak krajin

pro člověka pozoruhodných, tak i běžných a narušených (MŽP ©2000). Celkově je založena na komplexnosti a trvale udržitelném rozvoji (Weber, 2007) s cílem podpořit ochranu, správu a plánování krajiny a organizovat evropskou spolupráci v této oblasti (MŽP ©2000).

Ukládá jednotlivým státům povinnost začlenit krajinu do všech politik, které ji jakkoliv ovlivní a musí provádět taková opatření, jež přispějí k zajištění výše uvedeného cíle (Weber, 2007). Důraz je přitom kladen na zvyšování povědomí občanské společnosti, organizací, veřejných orgánů i vzdělávání veřejnosti v této oblasti. Jedním z hlavních úkolů Úmluvy je provést vymezení a hodnocení krajin včetně definování cílových charakteristik pro zlepšení úrovně znalosti svých krajin. Vedlejším cílem je evropská spolupráce, vzájemná pomoc a výměna informací, jakož i přeshraniční spolupráce na místní a regionální úrovni (MŽP, ©2008-2018).

3.4 Hodnocení krajinného rázu

V posledních desetiletí došlo k významnému posunu chápání krajiny. Dříve byl zdůrazňován pouze její fyzický význam a byla obdělávána s úctou. Zatímco v současné době je vnímána jako sociální prostředí, ve kterém lidé žijí. Příčinou této změny je vývoj společnosti s výrazným hospodářským růstem. V důsledku tohoto procesu může být krajina devastována. A proto, stejně jak mění člověk své prostředí, přijal i nové strategie na ochranu (Skřivanová, Kalivoda, 2010).

První klasifikace krajiny se datuje ze 70. let, kdy byla založena na hodnocení estetických kulturních a duchovních hodnot, ale základním faktorem bylo její využití (Romportl a kol. 2013). Následným primárním nástrojem ochrany, jak již bylo zmíněno, se stal zákon o ochraně přírody a krajiny. Během jeho dlouholeté platnosti vzbudila problematika ochrany krajinného rázu velkou pozornost. Téma ochrany bylo rozšířeno jak mezi odborné instituce zabývající se životním prostředím, ochranou přírody a krajiny, tak do výzkumných institucích či univerzitních pracovišť (Vorel, Kupka, 2011).

Dnes existují dva typy posuzování krajinného rázu. Prvním z nich je preventivní hodnocení neboli generel krajinného rázu. Druhý je založen na posuzování vlivu určitých záměrů, staveb a změn využití území na krajinný ráz (Kupka, 2010). Abychom zachovali jednotlivé charaktery, je nezbytný popis s vyhodnocením hodnot, atributů, kterými je daný ráz typický. Následně je nutné vylíčit a objasnit dopady

záměrů nebo provést hodnocení krajinného rázu pro specifickou oblast, aby bylo možné specifikovat jednotlivá opatření pro jeho zachování (Vorel a kol. 2006). U obou typů hodnocení je nutná úzká vazba na zákon, aby nedocházelo k rozporu výsledků a staly se obhajitelnými. Je zapotřebí minimalizovat prostor pro subjektivní, emocionální přístupy a držet se zákonných kritérií pro hodnocení krajinného rázu. Těmi jsou přírodní, kulturní nebo historická charakteristika, estetická hodnota, významné krajinné prvky, zvláště chráněná území, kulturní dominanty, harmonické měřítko a vztahy v krajině (Kupka, 2010).

3.4.1 Preventivní hodnocení krajinného rázu

Členění republiky do jednotlivých oblastí je provedeno na základě typických znaků, jenž se na daném území vyvíjely dle místních podmínek. Místem krajinného rázu se pak rozumí část homogenní krajiny z hlediska zákonných posuzovaných znaků, které vytvářejí podmínky pro odlišení jednoho krajinného rázu od druhého. Cílem je tedy rozčlenění krajiny na relativně homogenní celky, které mají jedinečné vlastnosti (Kupka, 2010).

A právě preventivní hodnocení krajinného rázu je cílený postup, kterým se vyhodnotí kvality oblastí anebo míst pro zachování, ochranu ale i zlepšení pozitivních hodnot v krajině (Bukáček, 2011b). I Kupka s Vorlem (2011) se ztotožňují s tvrzením, že právě preventivní hodnocení krajinného rázu je podkladem pro plnohodnotnou práci na jeho ochranu. Považují to za nejvýznamnější a nejčastější způsob ochrany, který minimalizuje možné subjektivní posouzení a slouží jako doporučující podklad pro hodnocení daného záměru na krajinný ráz.

Zpracovává se ve formě dokumentu s odstupňovanou ochranou. Složí jako podklad při činnosti správních orgánů a udává jednotlivé stupně ochrany (Vorel, Kupka, 2011). Dnes je také využíván jako zdroj informací pro zpracování územně plánovacích politik, územně analytických podkladů, zásad územního rozvoje (Salašová, 2009) a souhrnně pro územní plánování (Vorel a kol. 2008). Vytváří se ve dvou úrovních, na celostátní (pro celé území České republiky) a místní úrovni (pro území krajů, CHKO, obcí). Výsledkem je ochrana pozitivních hodnot a eliminace vlivů, které by mohly ráz znehodnotit (Svobodová, 2011).

Postup metody dle Löwa a Michala (2003) obsahuje tyto kroky:

Vymezení a definice oblastí

Prvotním, ale zcela nepostradatelným krokem je získání dostatku podkladů a provedení vstupních analýz o posuzovaném území. Součástí jsou terénní průzkumy, kdy dojde k vymezení oblastí a míst s identifikací charakteristických hodnot i znaků (Bukáček a kol. 2008). Dochází k popisu přírodních podmínek, historického vývoje, kulturních prvků s jejich vlivem na vztahy a měřítko v krajině (Bukáček, 2011b). Je nutné vyčlenit jak významné přírodní, tak i sociální rysy. Tím dojde k rozčlenění území a následně je možné stanovit míru ochrany (Vorel, Kupka, 2011).

Součástí definice oblasti je přesný popis rázovitosti krajiny, tedy co je v daném území typické a vymezí se charakteristické segmenty území s podobnými znaky. Pro analýzy lze využít mapu vymezení částí krajin s dochovaným krajinným rázem zpracovanou pro celou Českou republiku (Löw, Míchal, 2003).

Zjištění míry dochovalosti

Přiřazením významu k určeným charakteristikám krajinného rázu ve sledovaném území se zjistí míra jejich dochovalosti a projevu. Tím, jaký mají význam, cennost, estetickou hodnotu nebo dochovalost, je možné odvodit prostorové vztahy v krajině (Löw, Míchal, 2003). Jejich určením se získají odpovědi na otázky: kde přednostně chránit krajinný ráz? Jak přísně? Jakým způsobem? (Svobodová, 2011). Když lze zodpovědět předchozí otázky, dojde k vymezení hodnotných míst s dochovanými znaky krajinného rázu. Nakonec se navrhnou příslušné stupně ochrany. (Löw, Míchal, 2003).

Stanovení míry a způsobu ochrany

Z předchozího vyhodnocení vyplynou významné přírodní charakteristiky a jejich ovlivnění antropogenní činností. Na základě těchto výstupů lze pak stanovit odstupňovanou ochranu dílčích území (Vorel, Kupka, 2011). Nejpřísněji chráněná místa budou právě ta, jenž disponují zvýšenými estetickými i přírodními hodnotami (Bukáček a kol. 2008). Löw a Míchal (2003) uvádějí, že v konečném důsledku se jedná o preventivní, ale zásadní krok k místní ochraně krajinného rázu.

Preventivní hodnocení krajinného rázu jsou v současnosti zpracovány pro všechny chráněné krajinné oblasti a postupně dochází k jejich aktualizaci (Kosejk, Heinzlová, 2010).

3.4.2 Hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz

Posuzování zásahu určitého zásahu do rázu krajiny je operativním nástrojem k ochraně krajiny (Löw, Míchal, 2003). Výsledkem procesu je zjištění, zda záměr ohrozí kvalitu krajinného rázu konkrétního místa nebo oblasti (Bukáček, 2011b). Tedy zda dojde k narušení jeho typických znaků (Löw, Míchal, 2003). Hodnocením jsou chráněny estetické a přírodní vlastnosti krajinného rázu před jeho znehodnocením, především při procesu umístování a povolování staveb. Před odsouhlasením stavebního záměru musí být brány v úvahu zásahy do významných krajinných prvků, zejména chráněných oblastí, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů v krajině. Ty nesmí být ohroženy (Vorel a kol. 2006). K zásahu či změně je nutný souhlas orgánu ochrany přírody a krajiny (Vorel, 2006). Ochrana se stala také součástí procesu posuzování vlivu na životní prostředí (Vorel, Kupka, 2011), přičemž dochází k rozboru z hlediska krajinné ekologie – studiu reliéfu a funkčně propojených ekosystémů (Vorel a kol. 2006).

Péče o ráz krajiny je zaměřena jak na krajiny přírodní, tak na území v městské zástavbě. Nejedná se pouze o místa zvláště chráněná, ale i o běžné přírodní segmenty sídel, jako jsou koridory vodotečí, enklávy lesních porostů, lesoparků atd. (Vorel a kol. 2006). Ale je samozřejmostí, že v krajině s významným krajinným rázem a jedinečnou oblastí bude umístování stavebních záměrů či odlišného využití území více posuzováno, než u krajin či sídel s nižšími hodnotami (Vorel, 2006).

Dříve neexistovala jednotná závazná metodika pro posouzení ve smyslu § 12 zákona o ochraně přírody a krajiny, z tohoto důvodu docházelo k provádění hodnocení různými způsoby. Vznikaly tak rozporuplné výsledky. Dnes již existuje jednotný ověřený metodický pokyn (Vorel, Kupka, 2011). Ale je nutné si uvědomit, že jakákoliv stavba nebo výrazná změna využití území může zasáhnout do krajinného rázu. Neznamena to však, že s odvoláním na § 12 budou všechny záměry zamítnuty (Vorel a kol. 2006).

Princip metody

"Princip metody spočívá v rozložení hodnocení a posuzování na dílčí, samostatně řešitelné kroky" (Vorel a kol. 2006). Tím je celý proces rozdělen do několika dílčích částí, v nichž je jasně vyjádřen výsledek a dochází tak k eliminaci subjektivního posouzení. Celkový výsledek se stává transparentním a kontrolovatelným (Vorel,

Kupka, 2011). Dochází k prostorové i charakterové diferenciaci krajiny (Vorel a kol. 2006). Postup obsahuje tři hlavní etapy: vymezení, hodnocení a posouzení (Vorel a Kupka, 2011), které Bukáček (2011b) rozděluje podrobněji do 8 kroků, níže budou součástí podkapitol rozdělení dle metodického postupu podle Vorla a Kupky.

Vymezení hodnoceného území

Prostřednictvím první etapy dochází k popisu navrhované stavby nebo nového využití území, definování cílů, klíčových otázek a vymezení dotčeného krajinného prostoru (Vorel a kol. 2006). Součástí je i odůvodnění, proč nejsou určité věci hodnoceny v souladu s dikcí zákona (Vorel, Kupka, 2011). Již v tomto momentu je nutné stanovit, čeho má být dosaženo. Mohou se vznést hypotézy, které nadefinované cíle upřesní. Následně je třeba specifikovat konkrétní záměr na základě zpracovaných podkladů a jeho vliv na okolní krajinu (Bukáček, 2011b). U druhého podbodů je cílem vymežit dotčený krajinný prostor (Vorel a kol. 2006), který bude reálně či potenciaálně zasažen z pohledového nebo senzuálního hlediska a jak ovlivní vztahy či měřítko v krajině (Bukáček, 2011b). Vorel a Kupka (2011) uvádí z hlediska fyzického umístění, vizuálního působení, ale i čichového či dojmového hlediska. Do dotčených částí krajiny se většinou nezahrnují plochy lesů anebo husté zástavby, ale posuzuje se vliv záměru na pohledové scenérie (Vorel, Kupka, 2011).

Analýza se provádí pomocí terénního průzkumu, kde se území vymezí pomocí vizuálních a senzuálních bariér (Vorel a kol. 2006). Konečným výstupem je stanovení dotčeného prostoru, katastrálních území s kartografickým znázorněním (Bukáček, 2011b).

Hodnocení krajinného rázu

Následující etapou je vymezení oblastí nebo míst krajinného rázu, do kterých bude záměr zasahovat – stanoví se hranice a dojde k identifikaci znaků (Vorel a kol. 2006). Jako první jsou hodnoceny přírodní, kulturní a historické hodnoty rázu krajiny (Vorel, Kupka, 2011).

Obecná charakteristika spočívá v popisu širšího území s jednotlivými charakteristickými rysy (Vorel a kol. 2006). Je důležité, aby byly správně identifikovány a vystiženy. Tím se zjistí informace o širších krajinných souvislostech z hlediska plánovaného záměru. Jako podklad této analýzy je dobré využít preventivního hodnocení krajinného rázu, pokud bylo zpracováno (Bukáček, 2011b).

Klasifikací je třeba vyspecifikovat nejvýznamnější znaky, identifikovat důležité rysy prostorových vztahů i krajinné scény a najít estetické hodnoty území. Podle toho se jim přidává na významu a cennosti. Jejich projev je buď pozitivní, nebo negativní (Vorel a kol. 2006).

Výsledkem je textový dokument obsahující přírodní, kulturní a historickou charakteristiku se shrnutím významných rysů (Vorel a kol. 2006). Součástí závěru by měl být seznam významných krajinných prvků, a zvláště chráněných území (Bukáček, 2011b).

Posouzení zásahu do krajinného rázu

Předchozí analýzy slouží k posouzení vlivu záměru na vyhodnocený krajinný ráz a jeho únosnosti (Bukáček, 2011b). I když došlo k získání podrobných informací, je nutné směřovat obsah závěru k dikci zákona s ohledem na správní řízení (Vorel, Kupka, 2011). Na posouzení je, zda stavba nebo změna využití území způsobí pozitivní, neutrální či naopak negativní zásah do krajiny. U negativního vlivu je dále zvolen stupeň pětistupňové škály pro označení míry jeho zásahu. Výsledky se prezentují v tabulkovém zpracování (Vorel a kol. 2006).

3.4.3 Posuzování krajinného rázu v zahraničí

Nejenom v České republice je chápána krajina jako kulturní dědictví, ve kterém dochází ke změnám (Martín a kol. 2018). I jinde ve světě lidská společnost, prostřednictvím urbanizace, způsobujeme pomalé, ale zásadní změny podoby krajiny, kdy v konečném důsledku snižuje její rozmanitost (Antrop, 2004). Proto byly i v zahraničí zahájeny programy na inventarizaci a hodnocení krajiny nejen na národních úrovních (Eetvelde, Antrop, 2008). Ochrana krajiny je realizována prostřednictvím výzkumu, hodnocení krajinného rázu, ale i formou územního plánování a tvořením různých politik (Martín a kol. 2018).

Z evropského hlediska se evaluace krajiny stalo ústředním tématem udržitelného rozvoje. Z tohoto důvodu byl vytvořen projekt European Landscape Character Assessment Initiative (ELCAI). Jeho cílem je především rozvíjet odborné znalosti o krajinném rázu a slouží i jako důležitý politický nástroj ochrany evropské kulturní krajiny (Wascher D. M., 2005).

Na jednotlivých kontinentech i státech jsou využívány různé metody k posuzování krajiny. Simensen a kol. (2018) uvádějí základní dělení metod posuzování dle principu, z něhož jednotlivé procesy klasifikace vycházejí. Hodnocení vychází buď z biofyzikálního přístupu se sklonem k přírodním vědám anebo v návaznosti na umění a humanitní obory. Evidují tak tři možné varianty: a) holistický přístup zdůrazňující vizuální vnímání i sociokulturní aspekty krajiny, b) metodu založenou na geoekologických a územních vlastnostech krajiny, c) biofyzikální přístup opírající se o statistické analýzy určující změny krajinných prvků či vlastností (Simensen a kol. 2018). S ohledem na téma práce bude dále rozvinuta metoda a) s holistickou koncepcí. Principem je intuitivní přístup, který zahrnuje nejen stránky charakterizace vizuálního vnímání, historie, architektury, ale i scénickoestetických hodnot (Simensen a kol, 2018). Tveit a kol. (2006) uvádějí tři nejpoužívanější holistické postupy pro evaluaci krajinného rázu: 1) hodnocení krajinného rázu (landscape character assessment – LCA), 2) hodnocení vizuální kvality scenérie (scenic beauty estimation – SBE), 3) ochrana vizuálních hodnot krajiny (visual resource management – VRM).

Hodnocení krajinného rázu – Landscape character assessment

LCA metoda byla vytvořena pro území Skotska, Walesu, Anglie, ale i Francie, jako proces k identifikaci a popisu změn krajinného rázu na počátku 90. let. Tím byl stanoven jednotný postup pro celé území Evropy (Siemens a kol. 2018). Na území Spojeného království byla zveřejněna Agenturou venkova a skotského přírodního dědictví ve spolupráci s dalšími institucemi (Tudor, 2014). Základem metody je terénní průzkum (Tveit a kol. 2006). Obsahuje identifikaci jedinečných prvků, vlastností či jejich kombinací v krajině. Cílem je porozumění krajiny, ale používá se také k posuzování, pochopení změn i záměrů v krajině (Tudor, 2014). Právě Tudor (2014) tvrdí, že integrovaný, citlivý přístup pomůže zachovat, zlepšit či regenerovat cenné krajiny, což nepochybně přináší přínos nejen nám, ale i životnímu prostředí a tím pádem dojde k zajištění udržitelného rozvoje.

Hodnocení vizuální kvality scenérie – scenic beauty estimation

Scénická krása by se dala přirovnat ke slovnímu spojení přirozená krása, i když se s tím Daniel a Boster (1976) zcela neztotožňují. Metoda vzešla ze strany lesního hospodářství na území USA během 70. let a byla používána v lesním plánování (Tveit a kol. 2006). Ke zrození scénického hodnocení došlo v důsledku dramatického

hospodářského růstu, zvýšení blahobytu a poptávce po divoké zvěři nebo rekreaci v krajině (Daniel, Boster, 1976). Neboť, jak uvádí Othman (2015), scénická krása je důležitý podmět pro návštěvu přírodních krajin, který ovlivňuje cestovní ruch.

Principem je posuzování fotografií krajinných scén (Tveit a kol. 2006), kdy dochází ke kvantitativnímu měření estetických preferencí malebné krásy veřejných lesů či divokých krajin. Považuje se za interaktivní koncept mezi očima pozorovatele a nastolenými standardy (kritérii). Dochází ke zhodnocení scénické krásy krajiny jako celku. Záleží také na jednotlivých scénách v rámci jedné posuzované (Daniel, Boster, 1976). Získané hodnoty by měly sloužit jako informační základna k jednotlivým rozhodnutím v oblasti lesního hospodářství, nebo jako nástroj k řízení a plánování, který má za cíl zachovat či zlepšit scénické oblasti krajiny (Othman, 2015).

Ochrana vizuálních hodnot krajiny – visual resource management

VRM metoda je původem také z USA a byla založena vládou agenturou Bureau of land management (BLM). Od roku 1975 je oficiálním politickým nástrojem, který identifikuje a nastavuje cíle pro udržení či zlepšení rozmanitosti a produktivity, scénických vlastností krajiny pro současné i budoucí generace v severní Americe (Ross, 1979). Stejně jako u první metody je principem terénní výzkum (Tveit a kol. 2006). Krajinný charakter je chápán čtyřmi základními prvky, a to: formou, linií, barvou a texturou. Zabývá se ochranou národních památek, chráněných oblastí, ale i běžné přírody (Ross, 1979).

Posuzování platí pro veškerou půdu pod správou BLM a jeho využití spočívá ve třech možnostech (Ross, 1979). Prvním z nich je soupis s hodnocením vizuálních zdrojů, který slouží jako inventarizace scénického hodnocení krajiny. Získané výstupy jsou použity pro vytvoření akčních plánů ke zlepšení anebo zachování scénických hodnot (BLM, 1984). Druhé využití souvisí s navrhovanými záměry na půdě BLM. Slouží tak ke zhodnocení možných změn, které plánuje samotný úřad nebo jiná osoba. Využije se tedy při navržených aktivitách ve formě návrhu, kdy dochází k posouzení vizuálního dopadu a k určení zmírňujících opatření, tak aby byl projekt přijatelný. Zatřetí program funguje na úrovni podpory, tedy na možnosti využití vizualizace, modelování případných vizuálních dopadů, sepsáním příruček a šířením informací o aktuálním programu. Jakákoliv navrhovaná činnost musí projít tímto hodnocením, aby došlo k identifikaci zásahu do krajinné scény (Ross, 1979).

Tento princip propagují Tveit a kol. (2006), kteří rozdělují metodu pro vizuálním hodnocení krajinného rázu na dvě hlavní části: a) odborné hodnocení, kde je kladen důraz na popis krajiny jako objektu, b) subjektivní hodnocení dle zkušeností pozorovatele krajiny.

4 Historie osídlení

Prostředí, v kterém lidstvo existuje, se neustále mění a vyvíjí různými směry. Důvodem mohou být přírodní činitelé, ale i změna ve způsobu hospodaření (Kupka, 2018) Ovšem příčina změn tkví především v ekonomických, společenských změnách, jenž zapříčiní obrat politické situace a v důsledku mohou změnit i obraz venkovských sídel (Schmeidler, 2001). Přestože některé akty po sobě nezanechají výrazné stopy, jiné jsou patrné dodnes (Kupka, 2018). Norberg-Schulz tvrdí, že identita člověka určuje identitu místa. Proto je vývoj v čase důležitý děj, jenž způsobuje různorodé změny, na základě kterých se i krajina stává bohatou a vytváří heterogenní prostředí okolo nás. To lze prezentovat z hlediska ekologie. Například krajinná struktura ovlivňuje energomateriálové toky, průchodnost krajiny ale i další vlastnosti, díky kterým došlo k jednotlivým směrům ve vývoji osídlení české krajiny. Souhrnně lze tedy říci, že po dobu existence lidské bytosti jsou změny vyvolávány především sociálními, demografickými a ekonomickými změna společnosti (Schmeidler, 2001). A právě změny ovlivněné antropogenní činností v krajině se staly součástí studia historie osídlení (Lipský, 1999).

4.1 Významné vlivy v čase na podobu krajiny a strukturu osídlení

4.1.1 Období neolitu, pravěk

Prvopočátek kulturní krajiny je datován od období neolitu v období 6000 let př. n. l., Již v tomto období docházelo na území České republiky antropogenní činnosti, která ovlivnila podobu krajiny (Lokoč a kol 2010). Neolitičtí obyvatelé osidlovali nejsušší, nejteplejší, ale především nejúrodnější oblasti v nižších nadmořských výškách. Nejvíce pak na vyvýšeninách v okolí vodních niv a vodních toků (Kupka, 2018). V těchto oblastech panovalo větší množství dešťových srážek, které způsobovaly příznivé klimatické podmínky pro rozvoj smíšených lesů (Lipský, 2000). Hlavní zdroj života byla dostupnost vody, proto docházelo k osidlování vyšších míst v údolních nivách. Vesnické osady sestávaly pouze z několika domů protáhlých tvarů, vybudovaných z dřevěných kůlů proplétaných proutím a omazávaných blátem. Vzdálenost mezi osadami byla od jednoho do tří kilometrů. Součástí osídlených oblastí byly plochy využívané k základním životním potřebám, tedy pole, louky, pastviny, lesy a pohřebiště (Lokoč a kol. 2010). Zemědělství se uskutečňovalo na sraších

a černozemích prostřednictvím žďáření s následným přílohovým systémem hospodaření (Stejskalová a kol. 2012).

4.1.2 Středověk

Období od 6. století je charakteristické středověkou kolonizací (Lipský, 2000). Zprvopočátku byly plochy pro pěstování plodin a chov zvířat připoutány k sídlu. Vesnice byly budovány stále podél vodotečí při starých sídelních oblastech, avšak mimo pravidelně zaplavovaná území (Stejskalová a kol. 2012). V druhé polovině 12. století, díky vysokým výnosům hospodaření vzrostla populace a nastalo období hlavní kolonizace. Změny zapříčinily přestavbu starých sídelních celků, nově byly osidlovány rozsáhlé oblasti (Lokoč a kol. 2010). Utváří se tak sídelní systém setrvávající do dnešní doby se základním půdorysem současných vesnic (Ezechel, 2012b). Stavby na vesnici i ve městech jsou orientovány k ulici a jsou doprovázeny prvními hospodářskými objekty, tj. stodoly, špýchary, chlévy. Od 12. století jsou do návěsních prostorů začleňovány stavby kostelů, hradů nebo klášterů. Pro vesnická sídla byla nejdůležitější dosažitelnost kostela a vodních zdrojů (Kupka, 2018). Způsob hospodaření přechází na trojpolní systém. Ve 13. století vznikají rozsáhlá města a dochází k významnému snížení výměry lesů. Ve 14.-15. století vlivem špatných klimatických podmínek zaniklo mnoho vesnic (Lipský, 2000).

4.1.3 Renesance, třicetiletá válka

V 2. po. 15. století dochází ke změně myšlení společnosti, vyznačující se zesvětštěním, prosazováním jedince, soběstačností, zájmem o antickou filozofii a rozvinula se doba renesance. Hospodaření v poválečném období nebylo výnosné, a proto v důsledku chovu ovcí docházelo k úbytku výměry polí. Oproti tomu vzrostly plochy pastvin (Kupka, 2018). Lipský (2000) ale uvádí, že dochází k plošnému rozšíření zemědělské půdy na úkor lesních porostů, které rychle ubývají. Významnými prvky v krajině se stávají rybníční soustavy a stavby zámků s rozsáhlými oborami (Kupka, 2018, Lipský 2000, Stejskalová a kol. 2012). Vývoj se ale stále odehrává prostřednictvím vnitřní přestavby měst (Lokoč a kol. 2010). Období renesance je ukončeno nástupem třicetileté války, při níž v důsledku nehostinné doby zaniká nespočet vesnic, půda není obhospodařována a pro mnohé to znamená opětový začátek (Kupka, 2018).

4.1.4 Baroko

Po nehostinném období třicetileté války a dlouholeté kultivaci půdy nastala v 18. století doba barokní. Vyznačovala se velkou stavební činností na území venkova i městských sídel formou zděných staveb (Lokoč a kol. 2010). Stavěly se rozsáhlé zámecké areály, lovecké zámečky, myslivny i církevní objekty. Nová panství zapříčinila rozvoj a zakládání nových vesnic (Ezechel, 2012b). Krajinářské úpravy vstoupili do volné krajiny a zapříčinily propojení sídel s okolím. Výrazný rozvoj cestní sítě souvisel s vysazováním stromů nebo alejí podél významných tras. Stromořadí sloužilo také k rozdělení jednotlivých obhospodařovaných polí (Stejskalová a kol. 2012). Na některá opuštěná místa z období třicetileté války se vrátila přirozená vegetace. Obraz vesnice se stává typickým přítomností barokních kostelů, jenž většinou tvoří dominantu sídla. V krajině se odráží architektonický styl baroka, budují se meze a lidé prostřednictvím chovu koz potlačují keřové vegetační patro. Později vzniká lesní hospodářství s řízením skladby lesa, aby byl dostatek stavebního dřeva (Lokoč a kol. 2010). V krajině se umisťují drobné sakrální stavby v podobě kapliček, božích muk, křížů. Zefektivněním hospodaření a získáním co největšího podílu orné půdy dochází k zániku podstatného podílu rybníční soustavy (Lipský, 2000).

4.1.5 Průmyslová revoluce

Nástupem průmyslové revoluce dochází nejen k dalšímu rozvoji v zemědělství, v kterém je vystřídán trojhonný osevní postup střídavým systémem hospodaření. Významným pokrokem prochází oblast průmyslového rozvoje, dopravního rozvoje, ale i lesnictví (Ezechel, 2012b). Počet obyvatel na vesnici se stejně jako v době baroka snižuje. Zastavují se pouze rezervní místa, návsi případně jejich okraje podél cest. Změna myšlení venkovského obyvatelstva a nedostatek stavebního dřeva měly za následek rozmach zděných staveb. Lidé se nadále stěhují do městského prostředí, které se stává těžištěm rozvoje, především na okrajích sídel. Obranné systémy u hradů již nejsou potřeba, a proto jsou odstraňovány. Zanikají pro rozšíření zastavitelných ploch. Dochází tak k vniknutí zástavby do krajiny. (Lokoč a kol. 2010). Stejskalová a kol. (2012) uvádějí, že se zakládají nové osady či vesnice na okrajích těžebních oblastí a továren. Právě tento rozvoj ve více oblastech zapříčiňuje nedostatek stavebního dřeva, který způsobuje masivní vznik smrkových kultur se zalesňováním nových, méně úrodných oblastí (Lipský, 2000). Krajina podléhala velkému zásahu lidské činnosti. Vznikaly nové dopravní stavby, velkého rozvoje dosáhly železniční dopravní

sítě za doprovodu továrních areálů. Nové cesty byly lemovány výsadbami ovocných dřevin. Pro dosažení větší obhospodařované půdy zanikaly plochy úhoru, pastvin a začaly se měnit velikosti a tvary pozemků (Lokoč a kol. 2010). Romantický styl se zájmem o přírodu vnesl do krajiny mnoho krajinářských parků (Stejskalová a kol. 2012).

4.1.6 Socializace a kolektivizace 20. století

Poválečná doba s odsunem německých obyvatel zapříčinila úpadek pohraničních oblastí s následným zánikem některých vesnic. Ale i intenzivní těžba hnědého uhlí či výstavba vodních nádrží si vyžádala jejich ztrátu (Ezechel, 2012c). Výstavba vznikala pouze prostřednictvím budování vojenských výcvikových prostorů v pohraničí (Lokoč a kol. 2010). Krajina se stala opuštěnou (Ezechel, 2012c).

Následovaly velké politické i ekonomické změny 20. století, jež výrazně pozměnily tehdejší krajinu vlivem socializace a kolektivizace. Malé podniky se slučovaly do velkovýrobních zemědělských družstev. Vzhledem k politické situaci docházelo k odlivu obyvatel z malých venkovských sídel do rostoucích městských aglomerací (Lipský, 2000). Stávající zástavba se měnila na střediskové obce, kde byly budovány nemovitosti s charakteristickou architekturou z prefabrikovaných dílů např. stavby bytových a panelových domů. Stará zástavba procházela přestavbou. Stavebním rozvojem byla zasažena také krajina. Vznikající zemědělské podniky podmínily rozvoj technických staveb a obydlí v jejich návaznosti. Ani výsadba doprovodné zeleně nezačlenila socialistické stavby do krajiny (Lokoč a kol. 2010). Dominantou krajiny se staly nejenom přírodní scenérie, ale i takto vzniklé průmyslové objekty. Rozvinul se trend chataření ve volné přírodě, která v důsledku všech změn ztrácí přirozený vzhled (Ezechel, 2012c).

Pro získání co nejrozsáhlejších ploch k intenzivnímu zemědělství byly rozorávány meze, slučovány pozemky do velkých bloků, došlo ke ztrátě rozptýlené zeleně, k vysoušení a rozorání luk. Byla napřimována přirozená koryta vodních toků z důvodu rychlého odvodu vody a ve snaze zmírnit vliv větrné eroze docházelo k výsadbám větrolamů. Následné péči nebyla věnována pozornost, a proto se staly neúčinnými (Stejskalová a kol. 2012). Krajina se změnila také nástupem těžké mechanizace, prostřednictvím které mohly být obhospodařovány hůře dostupné lokality. Pozitivních směrů se dostalo v oboru lesnictví. Pohraniční a horské oblasti nebyly pro zemědělskou mechanizaci přístupné, a proto nabývá zalesněných ploch.

Automobilový průmysl fragmentoval krajinu rychlostními komunikacemi (Lokoč a kol. 2012).

4.2 Obraz venkovského sídla v krajině

Soulad krajiny s vesnickými sídly je dán okolními přírodními podmínkami. Záleží nejen na vhodném situování sídla do terénu, poloze a jejich uspořádání, ale i na architektuře staveb nebo způsobu obhospodařování okolní krajiny (Kocourková, 1993). Sídelní struktura na území České republiky se dle Pertína (2014) tvořila ve 12.-14. století, kdy venkov procházel dlouholetým vývojem. Osídlení bylo podmíněno přírodními podmínkami, ale v pozdější době výraznou roli sehrály socioekonomické faktory (Bański, Wesołowska, 2010). Převažující zemědělská funkce postupně ustupovala s tendencí odlišného využití (Svobodová, Věžník, 2014).

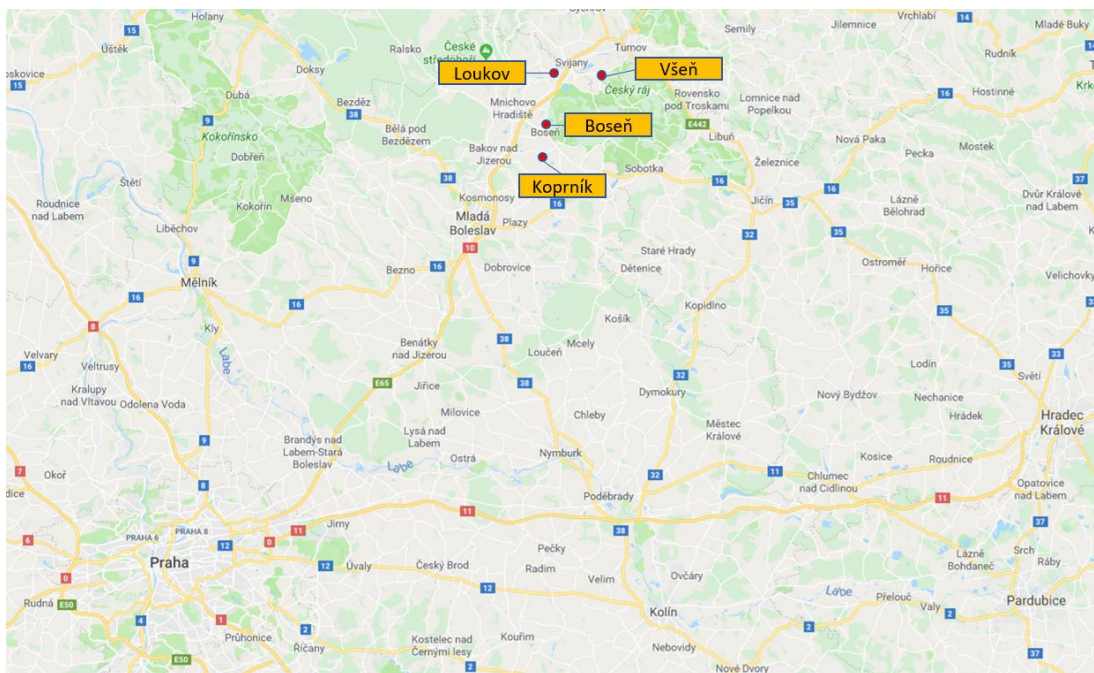
Krajina a sídla spolu od prvopočátku utvářely dva vzájemně spojité systémy. Při změně jednoho prvku došlo k ovlivnění podoby druhého. Spolupůsobením obou činitelů tedy nebyl ovlivněn pouze krajinný ráz, ale i samotný urbanistický prostor (Bukáček, 2011a). Zřejmým důkazem je přeměna velké části krajiny v postsocialistické době (Bański, Wesołowska, 2010; Janečková Molnárová a kol. 2017) Proces transformace výrazně změnil typ nové zástavby ve venkovských oblastech a ovlivnil sídelní krajinu (Bański, Wesołowska, 2010). Vztahy však nejsou konzistentní, mění se, procházejí vývojem. Obraz sídla je tedy výsledkem souboru dějů, jenž se odráží v jeho podobě (Bukáček, 2011a).

V současnosti jsou pojmy venkov a venkovská obec přesně definovanými termíny. Venkovská obec je samostatně vymezené sídlo podle daných kritérií, kdežto venkov je území, které spojuje krajinu a vymezená sídla (Svobodová, Věžník, 2014). Perlín (2014) obecně definuje venkovské sídlo dle hustoty zalidnění. Uvádí, že pro státy evropské unie platí vymezení venkova do 100 obyvatel/km², ale také záleží, na jakou územní jednotku se hustota zalidnění vztahuje. Obecně je venkovské sídlo, typické pro českou sídelní strukturu, definováno hranicí do 2000 obyvatel. Nezbytná je ale i charakteristika z urbanistického, architektonického, ekonomického, historického či administrativního pohledu, jeho zařazením či statistickými ukazateli. Komplexně popisuje venkovské sídlo jako obec bez statutu města s typickou nízkopodlažní zástavbou s převažujícím užíváním rodinných domů bez parteru pro obchodní činnost či k poskytování služeb. Typicky málo vyvinutá uliční síť ústí v centrální prostor

tvořící náves. Sídlo je doplněno vysokým podílem zeleně a místní obyvatelstvo vyjíždí do zaměstnání mimo něj. Okolo venkovského domu se nachází prostor a stavby pro hospodářské zázemí, případně zemědělskou výrobu (Perlín, 2014).

5 Charakteristika studijního území

Hodnocení vizuálních preferencí venkovských sídel je posuzováno v přílehlých oblastech chráněné krajinné oblasti Český ráj. Studie se zaměřuje na charakteristické estetické prvky venkovských krajin na rozmezí Středočeského a Libereckého kraje v oblasti Mnichovohradištska a Turnovska, konkrétně na obce Boseň, Koprník, Loukovec a Všeň.

Obrázek 3 - Umístění zkoumaných oblastí v mapě

Boseň

Obec leží ve Středočeském kraji v severní části okresu Mladá Boleslav. Zaujímá samostatnou správní jednotkou, pod kterou spadá katastrální území Boseň a Mužský. Nadřazeným úřadem s rozšířenou působností je Městský úřad Mnichovo Hradiště. Obec se rozléhá na území o rozloze 997 ha v nadmořské výšce 277 m n. m. Sídlo disponuje především obytnou a rekreační funkcí s 473 obyvateli (Obec Boseň, 2018). Nachází se v oblasti Mnichovohradištska, které zasahuje do hlavní části chráněné krajinné oblasti pouze svým severovýchodním okrajem (Löw a spol. 2014).

Kněžmost – Koprník

Místní část územní správní jednotky obce Kněžmost se nachází ve Středočeském kraji v severní části okresu Mladá Boleslav. Katastrální území Kněžmostska nacházející se na ploše 40,45 km² (Obec Kněžmost ©2019) v nadmořské výšce 226 m n. m.

(GEOPORTAL, ©2019) se skládá ze 14 obcí s 2061 obyvateli (Obec Kněžmost ©2019). Vyšší správní jednotkou s rozšířenou působností je Město Mnichovo Hradiště (GEOPORTAL, ©2019). Nachází se v oblasti Mnichovohradištska, které zasahuje do hlavní části chráněné krajinné oblasti pouze svým severovýchodním okrajem, stejně jako obec Boseň (Löw a spol. 2014).

Lukov

Obec Loukov je situována v severním okraji Středočeského kraje na severní části okresu Mladá Boleslav. Katastrální území se rozpíná na území 5,88 km² s nejvyšším bodem v nadmořské výšce 235 m n.m. Obec spadá pod vyšší územní jednotku Mnichovo Hradiště, která je obcí s rozšířenou působností (Obec Loukov, 2018). V roce 2018 disponovalo 166 obyvateli (Český statistický úřad, ©2018).

Všeň

Obec Všeň se nachází na jižním okraji Libereckého kraje v okrese Semily. Katastrální území zaujímá 5,6 km² v nadmořské výšce 272 m n.m. Správní území obce spadá pod vyšší správní jednotku město Turnov (GEOPORTAL, ©2019). V roce 2018 měla 606 obyvatel (Český statistický úřad, ©2018). Do hlavního celku chráněné krajinné oblasti zasahuje pouze okrajově v severní části (Löw a kol. 2014).

5.1 Přírodní podmínky

Studovaná oblast spadá do geomorfologického systému Hercynského, podsystemu Hercynské pohoří, provincie České vysočiny, subprovincie České tabule. Z hlediska typologického členění se území rozkládá na rozmezí Mladoboleslavského a Hruboskalského bioregionu (Culek a kol. 2013) tvořeným Jičínskou pahorkatinou (GEOPORTAL, ©2019). Studovaná oblast zpravidla tvoří nevýznamné přechodné zóny do okolních bioregionů. Dominuje zemědělsky obdělávanou půdou s občasným výskytem vlhkých luk, slatin i větších lesních porostů. Hruboskalský region je zastoupen dubovobukovým a bukovým vegetačním stupněm, který na rozdíl od Mladoboleslavského bioregionu neobsahuje termofilní druhy. Mladoboleslavský bioregion je typický bukovodubový vegetační stupeň s dubohabrovými háji, potočními luhy, bažinnými olšinami i slatinami. Území jsou cenné výskytem rybníků s navazujícími mokřady a přítomností vodního ptactva (Culek a kol. 2013).

5.1.1 Reliéf, pedologická charakteristika

Území Mnichovohradištska je charakteristické rovinami a plošinami. Reliéfem jsou ploché pahorkatiny s výškovou členitostí 30-75 m, kde místy, ve sníženinách, přechází i do rovin s výškovou členitostí do 30 m. Oproti tomu severozápadní část je nápadná členitými pahorkatinami, přičemž v oblasti zdvižených povrchů se skalními městy má charakter ploché až členité vrchoviny. Okolí obce Loukova je charakteristické rovinami se širokými říčními nivami a terasami, v kterém se rozléhá údolí řeky Jizery se zařezanými přítoky hlavního vodního toku (Löw a kol. 2014).

Oblast je zastoupena horninami svrchní křídly tvořenými vápnitými jílovcí a slínovci. Ve vyšších polohách, v severní části řešené oblasti, je území ohraničeno horninami tvořenými méně jílovitými křemennými pískovci (Kozák a kol. 2009). Místy se vyskytují i menší ostrovy spraší (Löw a kol. 2014). Západní území Loukova je tvořeno jizerským souvrstvím s vápenitými a jemnozrnnými pískovci (Kozák a kol. 2009).

Půdní poměry charakterizuje poměrně široké spektrum. Půdní druhy jsou v rozsahu lehkých až středně těžkých půd, které se utvářely na spraších, slínech, terasových štercích a místy na nivních sedimentech. Na území Bosně po celé západní i východní straně převládá výskyt modálních hnědozemí, které doplňují ze severu arenické kambizemě a z jižní části perlické černice s kambickou pseudoglejí. Koprník je charakteristický převažujícím výskytem arenických regozemí ze severozápadní strany, arenických kambizemí při severovýchodu a na jihozápadě perlických fluvizemí. Oblast Loukova je zastoupená modálními šedozeměmi s okrajovým výskytem oglejených arenických kambizemí. V obci Všeň se utvořily oglejené luvizemě (Kozák a kol. 2009).

5.1.2 Podnebí

Studované území se nachází v teplé klimatické oblasti s průměrnou roční teplotou v rozsahu 8-9°C, průměrnými srážkami 500-600 mm za rok a průměrnou rychlostí větru 2-3m.s⁻¹ (Tolasz, 2007). Letní dny trvají 40-50 dnů s průměrnou teplotou 15-16 °C a srážkami 200-400 mm během 100-140 dnů. Přejídné období se vyznačuje krátkým časovým intervalem o 100-140 mrazových dnech. Jarní roční období je teplé s průměrnou teplotou 7-8°C. Podzimní období je teplé s průměrnou teplotou 8-9°C. Zima je normálně dlouhá, mírně chladná s 50-60 ledovými dny. Průměrná teplota se pohybuje v rozmezí -2 až -3 °C s vyššími srážkami pod 400 mm. Sněhová pokrývka trvá 50-60 dnů (GEOPORTAL, ©2019).

5.1.3 Biota

Z fytoGRAFického členění se bioregion nachází na rozmezí českého termofytika a českomoravského mezofytika. Na území zasahuje fytoGEOGRAFický okres Rožďalovická pahorkatina a Český ráj. Na území zasahují fytoGEOGRAFické podokresy: svým severovýchodním okrajem dolní Pojizeří, severní částí bakovská kotlina, jihozápadní částí střední Pojizeří a západní stranou Trosecká pahorkatina (GEOPORTAL, ©2019). Území se řadí do kolinného (pahorkatinného) až suprakolinného (kopcovitého) vegetačního stupně, ve kterých dominuje bukovo-dubový vegetační stupeň s dubohabrovými háji. Místy se eviduje výskyt bažinnýcj olšin, slatin i potočních luhů. Oproti tomu na území skalních měst, pod vlivem pískovců, se nacházejí společenstva dubovobukového a bukového vegetačního stupně (Culek a kol. 2013).

5.1.4 Diferenciace krajiny

Typizace evropských krajín se dělí do 30 kategorií. Studované území je zařazeno do tzv. megatypu středoevropských scelených polí, nebo jak uvádí Löw a kol. (2014) do krajín otevřených polí, tedy openfields, tvořící otevřené zemědělské krajiny nížin a pahorkatin. To potvrzuje typizace české krajiny dle reliéfu, jenž člení studované území do kategorie: rovin, plošin a plochých pahorkatin. Krajinný typ osídlení je typický starou sídelní krajinou Hercynica a Polonica, ve které převládá zemědělská výroba – tzv. zemědělské oblasti. Pouze na okraji české křídové pánve vystupují druhohorní kvádrové pískovce, na nichž vznikaly krajiny skalních měst v období vrcholného středověku – tzv. vrcholně středověká sídelní krajina Hercynica. Skalní města jsou doprovázena lesními porosty – lesozemědělské krajiny. V okolí vodních toků se vyskytují krajiny širších říčních niv (GEOPORTAL, ©2019).

5.1.5 Historický vývoj

První archeologické nálezy v podobě kamenných nástrojů na území chráněné krajinné oblasti Českého ráje jsou z období paleolitu (AOPK ČR, ©2019a), kdežto nejstarší dochovalé obce jsou charakteristické pro starosídelní a vrcholně středověké osídlení (AOPK ČR, ©2019b). Dle biogeografického členění České republiky byla kolonizace na území mladoboleslavského bioregionu (území obce Koprník, Boseň, Loukovec) rozšířena téměř na celém jeho území již od období neolitu (Culek a kol. 2013). To potvrzuje článek agentury ochrany přírody a krajiny, kde je uvedeno, že v období neolitu docházelo ke stabilnímu osídlení podél vodního toku Jizery (AOPK ČR,

©2019b). Oproti tomu severovýchodně umístěný hruboskalský bioregion, rozléhající se západně od obce Boseň a na území obce Všeň, byl osidlován až od raného období středověku (Culek a kol. 2013). V 6. století byly zakládány jednoduché osady, které jsou v 7. století využívány obyvateli Sámovi říše a byly budovány i nová opevněná hradiště, jejichž obranná funkce je zachována až do 13. století. Rozvoj území i osidlovací proces oblasti rozléhající se západně od chráněné krajinné oblasti byl ovlivněn významnou dopravní spojnici, která vedla z Turnova směrem na Jičín a na trase z Mladé Boleslavi do Hradce Králové. Podmínila vznik tvrzí, hradů a později i vzniku prvních měst či vesnic (AOPK ČR, ©2019b). V období 13. století byla vystavěna tvrz pánů ze Všene se základní podobou kostela sv. Filipa a Jakuba (Šimák, 1909).

Pozdním středověku jsou na území Českého ráje zakládány návesní, hromadné a lesní lánové vsi se záhumenicovými či paprscitými plužinami, které jsou odděleny od okolních krajin ovocnými zahradami. Vyšší polohy byly osídleny až koncem 15. století formou rozptýlených samot (AOPK ČR, ©2019a). V období přelomu vrcholného středověku a renesance, v roce 1344, byla započata stavba kostela nejsvětější trojice v Loukově (Obec Loukov, 2018). Jeho existenci potvrzuje národní památkový ústav rokem 1352 (NPÚ ©2015). Období renesance bylo hospodaření v rozkvětu, kdy docházelo k významnému budování rybníčních oblastí (Stejskalová a kol. 2012), a to i na území Českého ráje (AOPK ČR, ©2019b). Rozvoj rybníční krajiny je zaznamenán na území obce Koprník, kdy tamní chalupářská osada sloužila ke správě a údržbě vodních ploch (Obec Kněžmost, ©2019). Docházelo také k přestavbě hradů na zámecké objekty s hospodářskými budovami, které tvořily šlechtická sídla. Naopak některé nepotřebné tvrže a hrady zanikaly (AOPK ČR, ©2019b).

Období baroka významně přeměnilo obraz české krajiny. Byly budovány nové zámky, ale docházelo také k výstavbě barokních kostelů v české krajině (Ezechel, 2012a). A právě kostel sv. Václava v Bosni se stává v roce 1729 významnou dominantou širokého okolí (Obec Boseň, ©2018), kdy dochází k přestavbě z jeho středověké podoby (NPÚ ©2015). I původně gotický kostel sv. Filipa a Jakuba ve Všeni byl přeměněn v barokní stavbu (Šimák, 1909). Přestavbou starých budov vznikaly také nové hospodářské usedlosti nebo byly oživovány hradní zříceniny (AOPK ČR, 2019b).

V 19. století vlivem průmyslové revoluce docházelo k velkému rozšiřování a budování nových dopravních cest. Významný vliv na krajinný ráz měla výstavba železnic (AOPK ČR, ©2019b; Ezechel, 2012b). Rozvíjející průmysl ovlivnil i vlastní katastrální území obce Koprník, kde byla vybudována železniční trasa Bakov nad Jizerou – Kopidlno sloužící především k dopravě uhlí a jiných surovin (Obec Kněžmost, ©2019). Celkové navýšení dopravní infrastruktury přispělo k využití krajiny jako turistického cíle (CHKO ČR, ©2019b).

Období kolektivizace se socializací venkova zanechalo na podobě krajinného rázu výraznou stopu. Intenzifikace zemědělství zapříčinila scelování menších políček do velkých, snadněji obhospodařovatelných lánů. Plochy ovocných sadů byly změněny na lány nízkokmenných ovocných dřevin a celkově byly potlačeny dřeviny v krajině (Low a kol., 2014). Na exponovaných místech mimo zastavěné území sídel byly budovány velké statky, které svojí podobou nerespektovaly ráz sídel ani krajiny. Pro maximální využití zemědělské půdy byly napřimovány vodní toky a prováděny meliorace. Typická venkovská zástavba byla zastíněna moderními typy staveb a tradiční zahrady změnilly svoji charakteristickou podobu (AOPK ČR, ©2019a).

6 Metodika

Volba studovaných oblastí probíhala na základě výběru obcí s charakteristickými atributy venkovských sídel v podobě kulturních staveb a na základě totožné geografické poloze sídel. Výběr byl soustředěn na zástavbu v krajinně plošin a plochých pahorkatin, které jsou ohraničeny okrajem chráněné krajinné oblasti Český ráj. Studie byla zaměřena na venkovské stavby kostela, gotického hradu a obilného síla. Poloha jednotlivých prvků nebyla blíže specifikována. Stavba gotického hradu a obilného síla sloužila jako kontrolní prvek studie. Pro téma diplomové práce bylo určeno pět venkovských osídlení. Sbírkou fotografií v celkovém počtu 161 snímků byla pořízena na počátku měsíce září roku 2018 pomocí fotoaparátu Nikon Coolpix P610, kompaktní fotoaparát, ohnisková vzdálenost 35 mm. Obrazová dokumentace prošla podrobným výběrem na základě světelných podmínek, kvality obrazu i klimatických podmínek. Bližší výběr byl zaměřen na pravidla zlatého řezu, jak je doporučeno ve vědeckém článku Svobodové a kol (2014). Umístění zájmových prvků bylo zvoleno na základě pravidla třetin a horizont byl situován v horní třetině fotografie. Podrobnou selekcí byly zvoleny tři fotografie pro každou oblast. Pomocí bitmapového grafického editoru Adobe Creative Cloud Photoshop CC, datum vydání 2015, byly k cílovým fotografiím vytvořeny upravené kopie, u kterých byly typické atributy venkovských sídel potlačeny. Úprava originálních snímků byla provedena funkcí „nástroj pro rychlý výběr (W)“ a současně klávesovým příkazem „Delete“ byl prvek vymazán. V některých případech bylo nutné ještě prostor po vymazání uhladit. Po úpravě všech vybraných snímků byl sestaven dotazník. Úvodní stránka dotazníku obsahovala oslovení respondentů, základní informace ke studii, obsah dotazníku, princip hodnocení a demonstraci hodnocení. Bodová škála byla zvolena v rozsahu 1 (vůbec nelíbí) až 5 (velmi líbí). Pětibodová stupnice s hodnotami 1-5 se zakládá na studii Altuna a Arslana (2016), který uvádí, že pěti a sedmibodová stupnice patří mezi nejpoužívanější a dle Moorse a kol. (2014) kladné hodnoty jsou pro veřejnost přirozenější oproti bipolární škále.

Druhá část dotazníku byla zaměřena na sociodemografický průzkum, který zahrnoval otázky na: věkovou kategorii, pohlaví, nejvyšší dosažené vzdělání, otázku na souvislost vzdělání a profese s tématem studie, bydliště a znalost studovaných oblastí venkovského osídlení. Hlavní část tvořila obrazová dokumentace s 30 fotografiemi o rozměrech 6,7 x 8,9 cm. Vyhotovené dotazníky byly předloženy k vyplnění široké

veřejnosti na území České republiky prostřednictvím internetu. Doba trvání vyplnění byla okolo 10 minut. Dotazník vyplnilo 62 osob, z toho u dvou nebyly zodpovězeny všechny otázky. Pro zhodnocení výsledků byly použity pouze plně vyplněné dotazníky. Získané údaje byly zpracovány formou popisné statistiky, tedy procentuálním vyjádřením a průměrovým hodnocením. Pro zpracování dat dle sociodemografické analýzy nebyly zpracovány data z kategorií: základního vzdělání a vzdělání zakončené výučním listem, protože tyto skupiny byly dohromady zastoupeny čtyřmi respondenty. Nakonec byly výsledky vyobrazeny v grafické podobě s popiskami v procentuálním zastoupení pro každou bodovou skupinu.

7 Současný stav řešené problematiky

Působením velkého urbanistického tlaku a silné fragmentace dopravní infrastrukturou je způsobena ztráta krajinné diverzity. Proto i v jiných zemích v posledních letech dochází k rozšíření ochrany krajiny, a to díky rostoucímu tempu změny krajinného měřítka (Tveit a kol. 2006). Martin a kol. (2018) uvádějí, že při krajinném plánování by mělo probíhat hodnocení a měla by se v něm prolínat jak ochrana krajiny, tak i ochrana ekosystémů, protože i ony ovlivňují krajinný charakter. Vorel a kol. (2011) oproti předešlému zakládají úvahy o ochraně krajinného rázu na vizuálním hodnocení, protože krajina jako taková je chápána především vizuálním vjemem. Vorlovo tvrzení upřesňuje Valenta (2008), protože důležitost scénického vnímání není postavena na pouhém vjemu, ale i sluch, čich, hmat jsou důležitým prvkem chápání krajinné scény. Ačkoliv existují rozdíly na místních, národních, regionálních i kontinentálních úrovních, je krajinný ráz důležitým nástrojem pro jednotlivé politické nástroje, nejen v evropském měřítku. I interpretace pojmu krajinný ráz je v jednotlivých zemích různá, ale v jedné zásadě se u všech shoduje, a to v holistickém pochopení toho, co dělá jednu krajinu odlišnou od druhé a proč je to významné (Wascher D. M., 2005).

V současnosti jsou již definovány estetické hodnoty krajiny. Existuje několik expertních přístupů na hodnocení krajiny, které ukládají předepsané pokyny se systematickým hodnocením krajinných vlastností. Obecné zásady jsou zpracovány ve formě právních aktů, bližšími pravidly a postupy se pak zabývají zpracované metodiky (Skřivanová a kol. 2014). Pro území České republiky na ochranu krajiny je závazný právní předpis zákon o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, s uplatněním § 12 prostřednictvím orgánu ochrany přírody a krajiny, nebo zákon o posuzování vlivů na životní prostředí v rámci posuzovacího procesu, který hodnotí vliv záměru na životní prostředí (Vorel a kol. 2011). Z metodických postupů k odbornému hodnocení jsou používány pokyny zpracované Vorlem a kol., nebo Löwem s Míchalem (Skřivanová a kol. 2014). Sjednocující pokyn dle Vorla a kol., klasifikuje přírodní, kulturní i historické znaky a jejich vizuální projev. Získanými hodnotami lze posoudit podstatný či omezený vliv plánovaného záměru na krajinný ráz, nebo se stanoví potřebná ochranná opatření (Vorel a kol. 2011). Kdežto metodika dle Löwa a Míchala se zaměřuje na preventivní hodnocení krajinného rázu, kterým se vyhodnotí kvality oblastí anebo míst pro zachování, ochranu ale i zlepšení pozitivních hodnot v krajině (Bukáček, 2011b).

Odborné hodnocení je tedy v praxi běžně používaným procesem, ale postupy založené na evaluaci vizuálních preferencí jsou pouze součástí vědeckých prací (Skřivanová a kol. 2014). Skutečnosti dokládá vědecký článek Janečkové Molnárové a kol (2017), jež se zaměřuje na méně studované oblasti důležité pro vnímání krajiny. Z textu vyplývá, že ačkoliv vzniklo již nespočet studií na posouzení estetické stránky krajiny, obsahově se zabývají především ochranou oblastí mimo sídla. Studie zaměřené na vizuální hodnocení venkovské sídelní krajiny chybí, a to i přes obecné vědomí spojitosti krajiny a v ní se nacházejících sídel. Obecně má Česká republika relativně přísné podmínky na zpracování územních plánů a rozsáhlé změny na území venkovských oblastech se stávají předmětem vizuálního posouzení dopadů na krajinný ráz (Janečková Molnárová a kol. 2017). Přestože současný platný právní systém na ochranu krajiny je poměrně široce zastoupený, v jednotlivých právních normách, dochází k situacím, ze kterých nevyplývá výstižná ochrana krajinného rázu (Vorel, 2011). Vizuální vnímání krajiny není podrobně prostudováno a nejsou identifikovány estetické hodnoty definující charakter venkovského osídlení (Janečková Molnárová a kol. 2017).

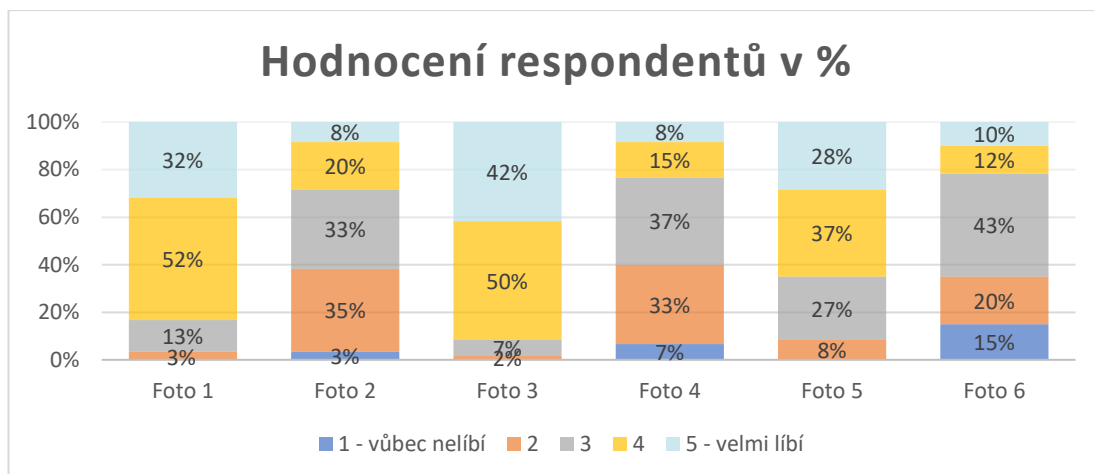
8 Výsledky

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 62 lidí, z toho dvě osoby nevyhodnotily všechny otázky. Pro vyhodnocení výsledků byly využity pouze plnohodnotně vyplněné dotazníky v počtu 60 kusů. Z celkového počtu 60 respondentů bylo 39 žen a 21 mužů. 29 respondentů bylo ve věkové kategorii 26-35 let, 14 v kategorii 36-50 let, 13 ve věku 18-25 let a 4 respondenti ve věkové kategorii 51+ let. Z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání 33 účastníků mělo vysokoškolské vzdělání, 23 středoškolské, 3 osoby měly výuční list a jeden dotazovaný měl základní vzdělání. 53 % dotazovaných osob bylo zaměstnaných v oboru zaměřeném na krajinu či krajinné plánování. 58 % respondentů mělo trvalé bydliště ve vzdálenosti do 30 km od hodnocených oblastí. Zastoupení respondentů se znalostí hodnocených území bylo následující: znalostí území obce Boseň disponovalo 70 % respondentů, 47 % znalo území obcí Loukov a Všeň, 50 % respondentů znalo území obce Koprník.

Posouzením preferencí mezi kategorií respondentů ženského a mužského pohlaví nebyl shledán výrazný rozdíl. Avšak bližší analýza výsledků přinesla poznatek, že muži ve třech případech krajinných atributů z pěti posuzovali změny výrazněji oproti ženskému pohlaví.

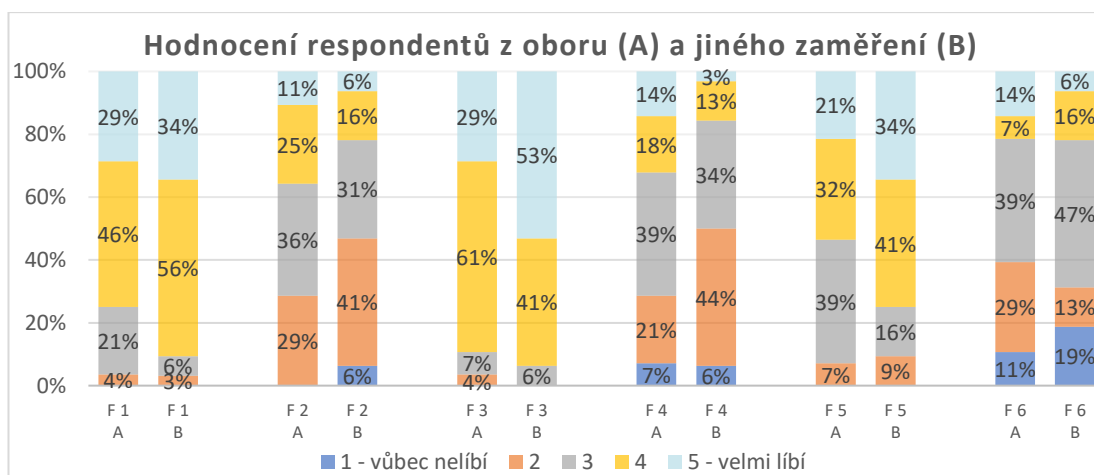
8.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření oblasti Boseň fotografie č. 1-6

Z dotazníkového šetření vyplývá, že posouzením fotografií č. 1-6 respondenti upřednostňují fotografii s přítomností stavebního prvku – v tomto případě kostela. Průměrné bodové hodnocení fotografie č. 1; 3; 5 odpovídá hodnotě 3,98, kdežto u fotografie č. 2; 4; 6 hodnotě 2,88. Preference neupravených fotografií jsou jednoznačné i v % zastoupení respondentů. Fotografie č. 1 je hodnocena známkou >3 u 84 % dotazovaných, fotografie č. 3 známkou >3 u 92 % a fotografie č. 5 známkou >3 u 65 %. Nejlépe hodnoceným snímkem byla fotografie č. 3 s průměrnou hodnotou 4,32, kdy 92 % účastníků udělilo body >3, 7 % účastníků body =3 a 2 % účastníků body <3. Nejhůře hodnoceným snímkem je fotografie č. 6 s průměrnou hodnotou 2,86, přičemž 22 % účastníků udělilo body >3, 43 % účastníků body =3 a 35 % účastníků body <3. Nejvýraznější rozdíl v průměrném hodnocení byl vyhodnocen mezi fotografiemi č. 3-4. Nejmenší rozdíl v ohodnocení byl zaznamenán u dvojice fotografií č. 5-6.

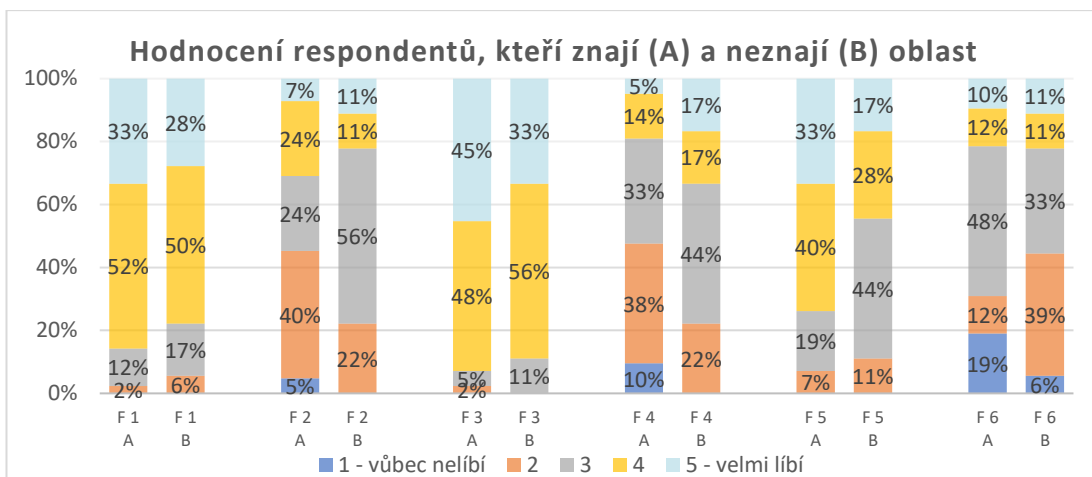
Obrázek 4 - Hodnocení respondentů v %; Foto 1-6

Přestože neupravené fotografie byly preferovány všemi dotazovanými, u respondentů pracujících v oboru zaměřeném na krajinu či krajinné plánování byly zjištěny menší rozdíly v bodovém hodnocení, než u osob jiného zaměření. Obě skupiny u neupravených snímků č. 1; 3; 5 nehodnotily body 1 (vůbec nelíbí).

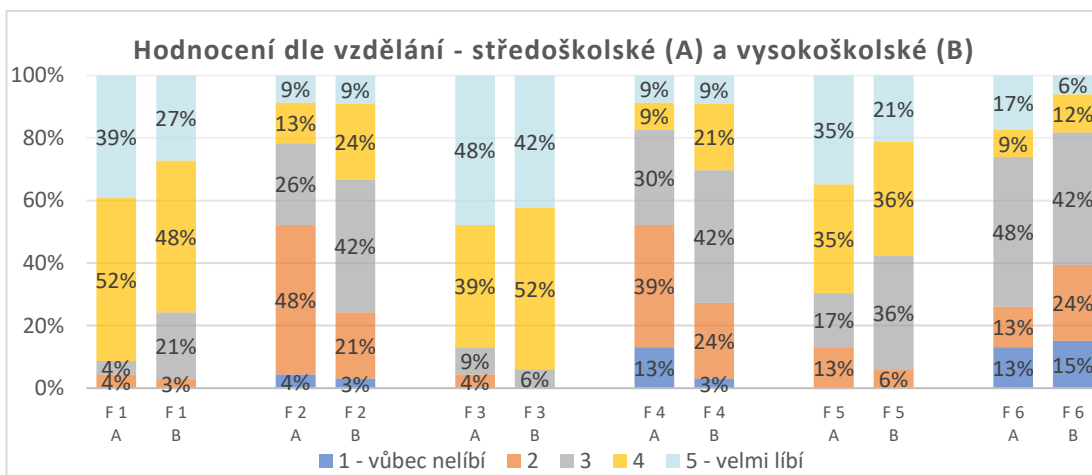
Obrázek 5 - Rozdíly v hodnocení kategorie „Obor“; Foto 1–6

Preference mezi kategoriemi se znalostí posuzovaného území a respondenty bez znalosti se výrazně neliší. Obě upřednostnily neupravené fotografie. Respondenti se znalostí posuzovaného území ale hodnotili změny výrazněji. Obě kategorie u neupravených snímků č. 1; 3; 5; nevyužili hodnotu 1 (vůbec nelíbí). Osoby bez znalosti posuzovaného území použili pouze u snímku č. 6 hodnotu 1 (vůbec nelíbí), a to pouze v 6 %.

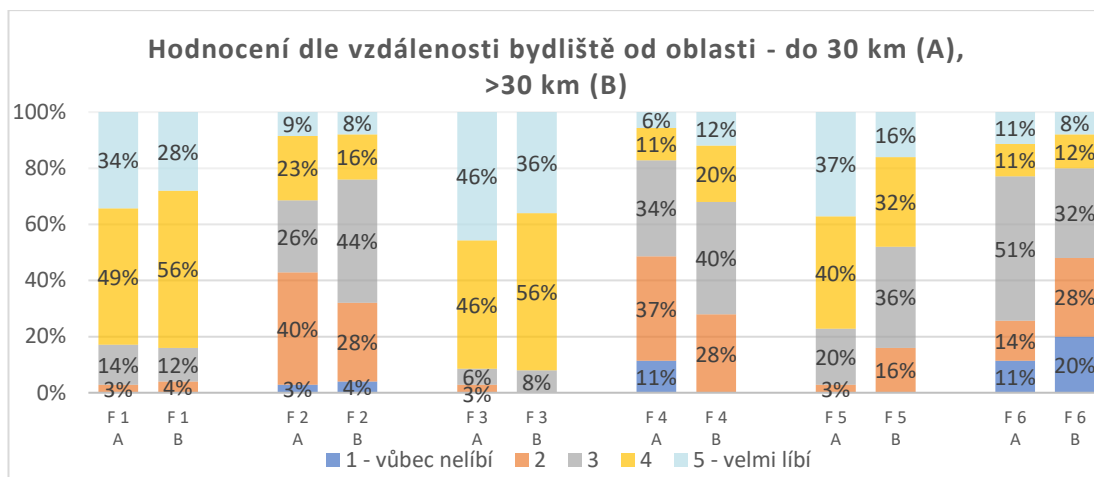
Obrázek 6 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Znalost oblasti"; Foto 1-6

Patrné jsou odlišnosti mezi účastníky se středoškolským/vysokoškolským vzděláním. Výraznější rozdíly mezi posuzovanými fotografiemi byly shledány u respondentů se středoškolským vzděláním. Obě skupiny u neupravených snímků č. 1; 3; 5 nepoužily hodnotu 1 (vůbec nelíbí).

Obrázek 7 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Vzdělání"; Foto 1-6

Mezi kategoriemi respondentů s bydlištěm do 30 km/>30 km bylo zjištěno, že lidé s bydlištěm do 30 km hodnotili změny výrazněji. Přesto obě kategorie preferují neupravené snímky č. 1; 3; 5, kterým nebyla přiřazena hodnota 1 (vůbec nelíbí).

Obrázek 8 - Rozdíly v hodnocení dle kategorie "Bydliště", Foto 1-6

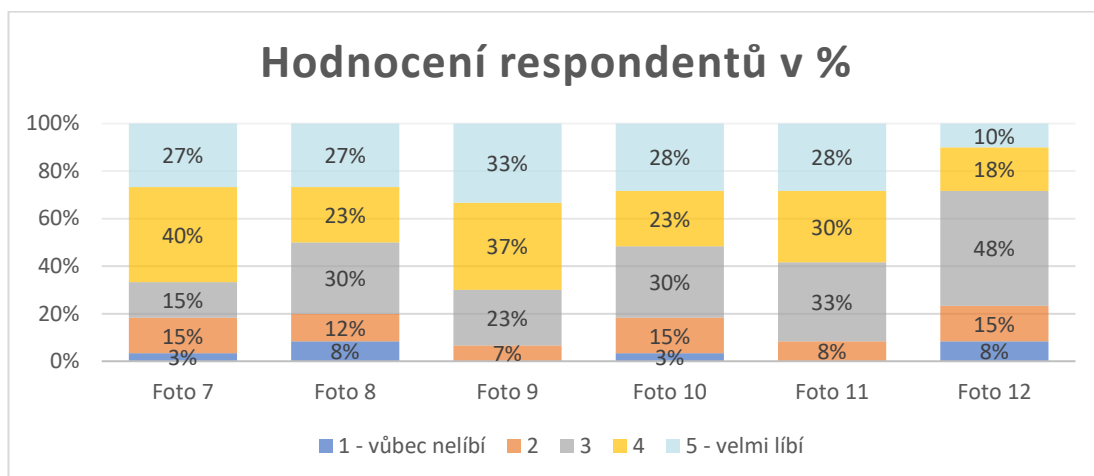
Průzkum preferencí se zaměřením na jednotlivé kategorie dle sociodemografické části dotazníkového šetření vypovídá, že respondenti z neupravených fotografií nejlépe hodnotili fotografii č. 3 a nejhůře fotografii č. 5. Z upravených fotografií nejlépe vyšly fotografie č. 2 a 6, naopak nejméně preferovali fotografii č. 4 a 6. Zajímavostí je střet v hodnocení u fotografie č. 6, kde bylo zjištěno, že respondenti v kategoriích: pracující v oboru bez zaměření na krajinu či krajinné plánování, dosahující středoškolského vzdělání a s bydlištěm do 30 km hodnotili vyšším bodovým průměrem. Naopak respondenti v kategoriích: pracující v oboru zaměřeném na krajinu či krajinné plánování, dosahující vysokoškolského vzdělání, s bydlištěm >30 km a kteří neznají posuzovanou oblast, hodnotili fotografii č. 6 nejnižší průměrnou bodovou hodnotou.

8.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření oblasti Loukov fotografie č. 7-12

Výsledkem hodnocení dotazníkového šetření u fotografie č. 7-12 je průměrná preference respondentů větší u neupravených fotografií č. 7; 9; 11 s průměrnou bodovou hodnotou 3,7 a naopak menší u fotografií upravovaných č. 8; 10; 12 s průměrnou bodovou hodnotou 3,53. Přestože výsledné hodnoty nedisponují výrazným rozdílem, % zastoupení respondentů v jednotlivých bodových kategoriích vypovídá, že většina z nich udělovala bodové hodnoty >3 u fotografií č. 7; 9; 11. Nejlépe hodnoceným snímkem byla fotografie č. 9 s průměrem 3,97, kdy 70 % účastníků udělilo >3 body, 23 % účastníků body =3 a 7 % účastníků hodnotilo <3. Nejhůře hodnoceným snímkem je fotografie č. 12 s průměrnou hodnotou 3,07, přičemž 28 % účastníků udělilo body >3, 48 % účastníků body =3 a 23 % účastníků body <3. Nejvýraznější rozdíl v průměrném hodnocení byl vyhodnocen mezi

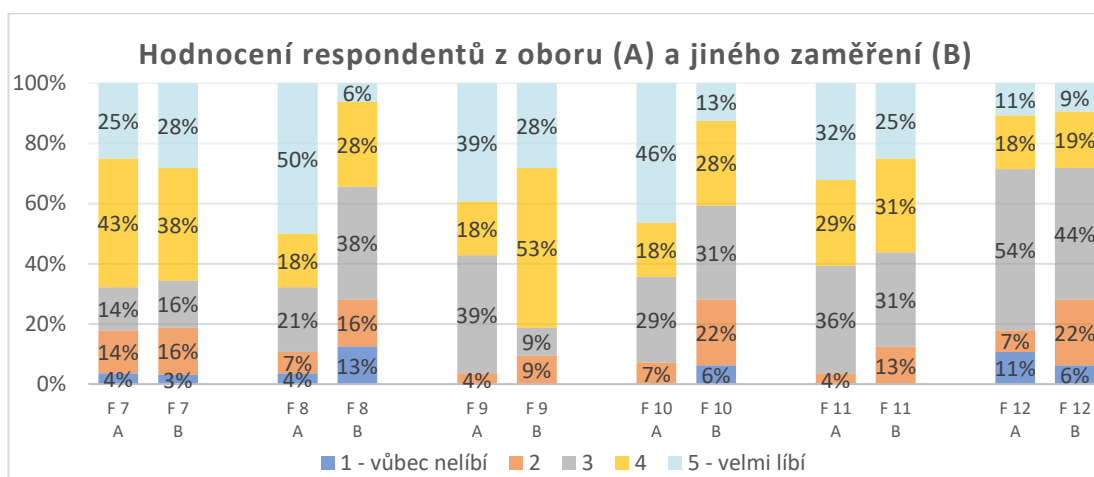

fotografiemi č. 11-12. Nejmenší rozdíl hodnocení byl zjištěn u dvojice fotografií č. 7-8.

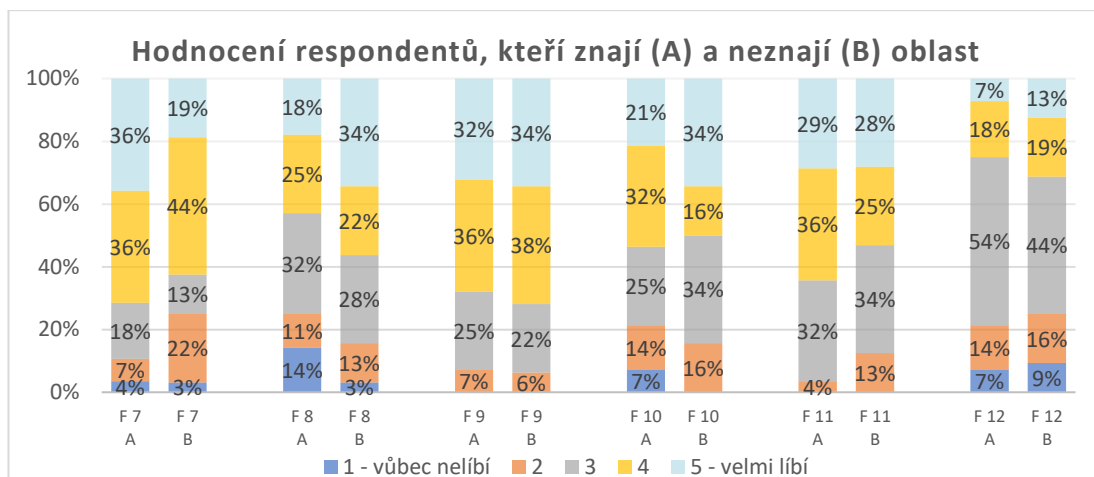
Obrázek 9 - Hodnocení respondentů v %; Foto 7-12

Rozdílné preference byly zaznamenány mezi skupinou lidí pracujících v oboru se zaměřením na krajinu či krajinné plánování a ostatními zúčastněnými. Lidé jiného zaměření preferovali fotografie č. 7; 9; 11, zatímco osoby pracující v oboru mezi fotografiemi č. 7 a 8; 9 a 10 upřednostnili upravené varianty.

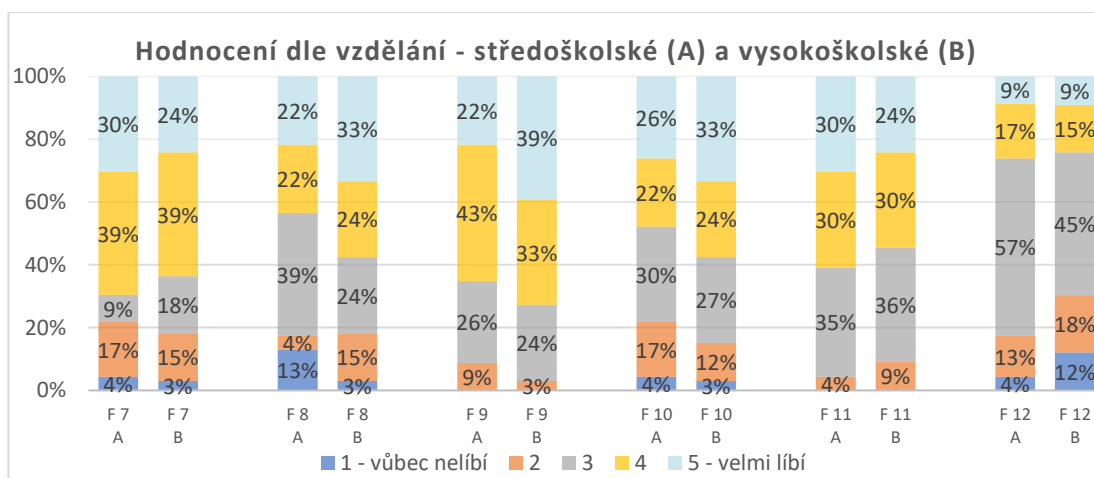
Obrázek 10 - Rozdíly v hodnocení kategorie „Obor“; Foto 7–12

Posouzení mezi kategoriemi se znalostí/neznalostí studovaného území nebyly shledány významné rozdíly. Obě kategorie hodnotili snímek č. 7-11 převážně body >3 a snímek 12 bodem =3. Protože u snímků č. 7; 9; 11 větší % zastoupení hodnotících dávalo body >3, lze říci, že byla větší preference neupravených fotografií. U snímků 9 a 11 nebyla použita hodnota 1 (vůbec nelíbí).

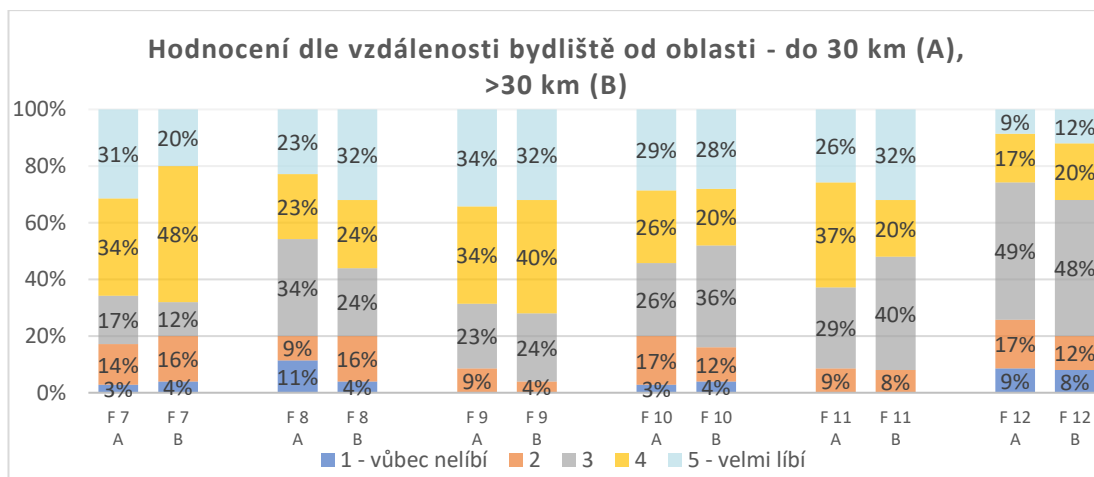
Obrázek 11 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Znalost oblasti"; Foto 7-12

Mezi kategoriemi lidí se středoškolským/vysokoškolským vzděláním byla určena vyšší preference neupravených snímků č. 7; 9; 11, ale obě skupiny v % většině hodnotili snímky č. 7-11 body >3 a snímek 12 bodem =3. Respondenti s vysokoškolským vzděláním ve více jak 50 % zastoupení hodnotili snímky 7-11 body >3. Obě skupiny u fotografií č. 9 a 11 nepoužily hodnotu 1 (vůbec nelíbí).

Obrázek 12 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Vzdělání"; Foto 7-12

Získané výsledky ukázaly, že obě kategorie respondentů s bydlištěm do 30 km/>30 km hodnotily snímky č. 9-11 převážně body >3. Protože u snímků č. 7; 9; 11 větší % zastoupení dávalo body >3, lze říci, že byla větší preference neupravených fotografií. Snímek č. 12 byl většinou hodnocen bodem =3. U fotografií č. 9; 11 nebyla použita hodnota 1 (vůbec nelíbí).

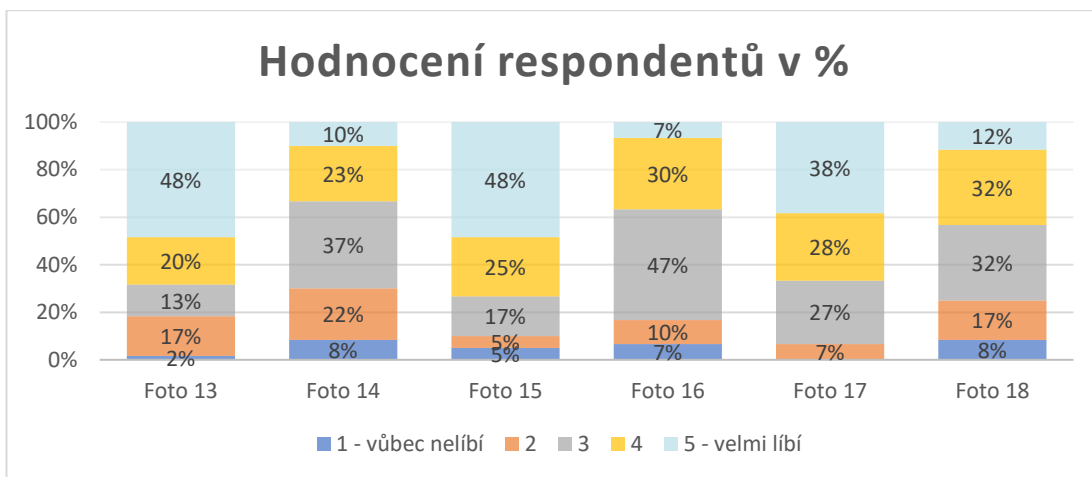

Obrázek 13 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Bydliště"; Foto 7-12

Průzkum se zaměřením na jednotlivé kategorie dle sociodemografické části dotazníkového šetření vypovídá, že respondenti z neupravených fotografií hodnotili nejlépe fotografii č. 9 a nejhůře č. 7. Z upravených fotografií hodnotili nejlépe snímek č. 10 a nejhůře snímek č. 12.

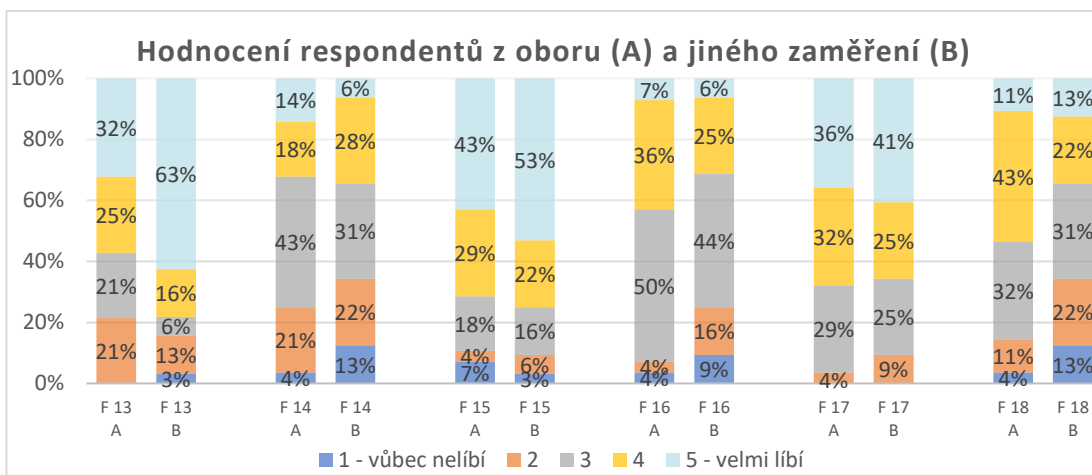
8.3 Vyhodnocení dotazníkového šetření oblasti Všeň fotografie č. 13-18

Evaluační získaných hodnot byla zjištěna vyšší preference neupravených fotografií pod č. 13; 15; 17 s průměrným bodovým ohodnocením 3,83. Fotografie č. 14; 16; 18 byly klasifikovány nižší průměrnou hodnotou 3,24. Nejlépe hodnoceným snímkem byla fotografie č. 15 s průměrnou hodnotou 4,07, kdy 73 % účastníků udělilo body >3, 17 % body =3 a pouze 10 % body <3. Nejhůře hodnoceným snímkem je fotografie č. 14 s průměrnou hodnotou 3,05, přičemž 33 % dotazovaných udělilo body >3, 37 % účastníků body =3 a 30 % účastníků body <3. Nejvýraznější rozdíl, v průměrném hodnocení byl vyhodnocen mezi fotografiemi č. 13-14. Nejmenší rozdíl v ohodnocení byl zaznamenán u dvojice fotografií č. 17-18.

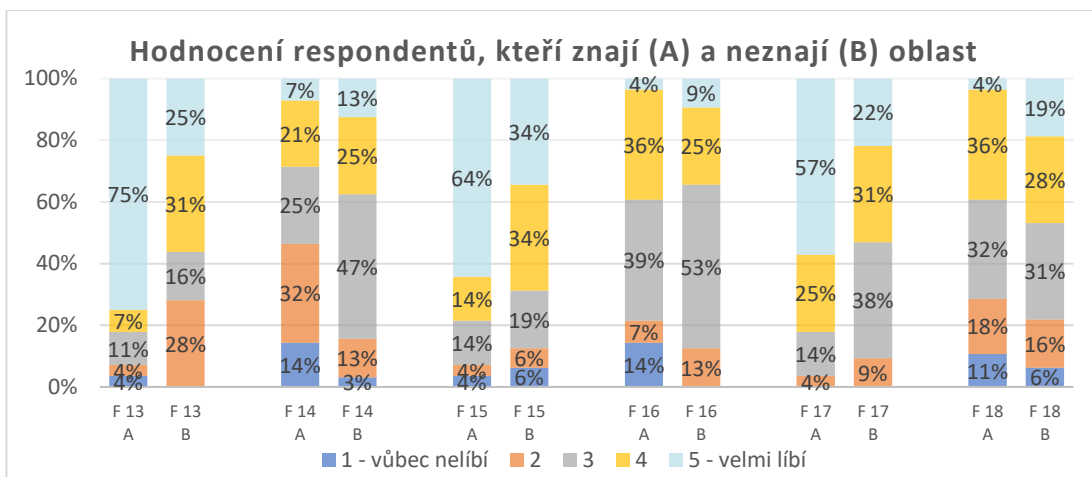
Obrázek 14 - Hodnocení respondentů v %; Foto 13-18

Přestože lidé pracující v oboru se zaměřením na krajinu či krajinné plánování i ostatní zúčastnění hodnotili lépe neupravené fotografie č. 13; 15; 17, respondenti jiného zaměření tyto snímky hodnotili v průměru vyšší známkou 5 (velmi líbí). Snímek č. 17 nebyl hodnocen bodem 1 (vůbec nelíbí).

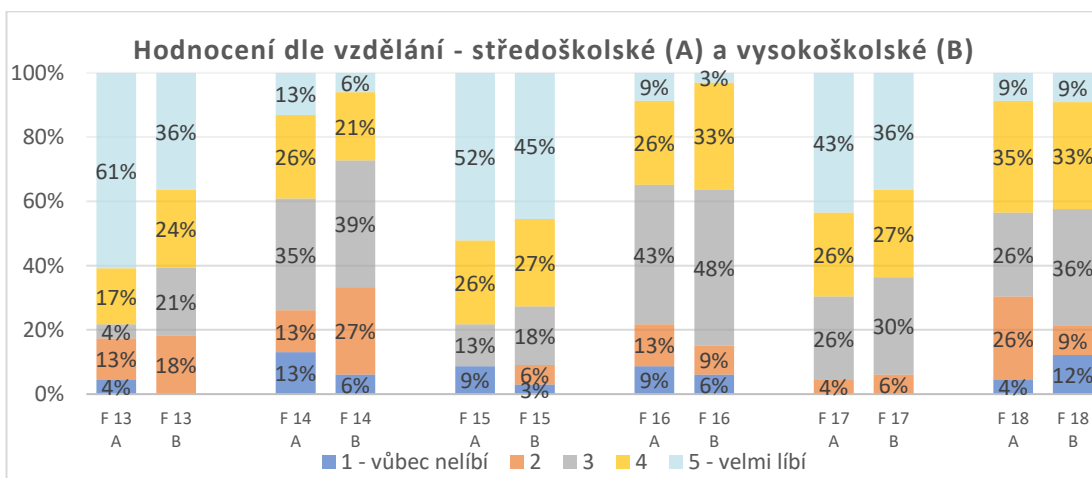
Obrázek 15 – Rozdíly v hodnocení kategorie "Obor"; Foto 13-18

Rozborem dat mezi osobami, kterým je známa/neznáma studovaná oblast, bylo zjištěno, že ti se znalostí obce Všeň hodnotili změny výrazněji oproti ostatním respondentům. Snímky č. 17; 18 byly převážně v % zastoupení hodnoceny body >3.

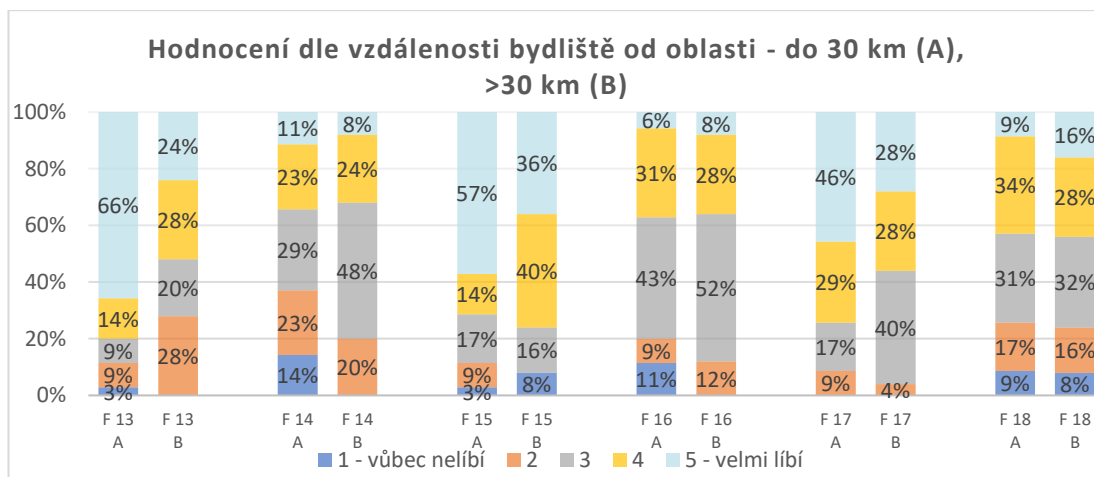
Obrázek 16 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Znalost oblasti"; Foto 13-18

Mezi kategoriemi respondentů se středoškolským/vysokoškolským vzděláním nebyly výrazné rozdíly v hodnocení. Obě skupiny preferují neupravené fotografie č. 13; 15; 17. Snímek č. 17 nebyl oběma kategoriemi hodnocen jedním bodem (vůbec nelíbí). Středoškolsky vzdělaní účastníci posoudili fotografie 13; 14; 17; 18 převážně v procentuálním zastoupení body >3, zatímco vysokoškolsky vzdělaní lidé pouze snímky č. 17; 18.

Obrázek 17 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Vzdělání"; Foto 13-18

Zpracováním údajů bylo zjištěno, že mezi kategoriemi respondentů s bydlištěm do 30 km/>30 km byly změny hodnoceny většími rozdíly u účastníků s bydlištěm do 30 km. Lidé s bydlištěm >30 km u snímků č. 13; 14; 16; 17 nepoužili hodnotu 1 (vůbec nelíbí). Přesto obě kategorie více preferují neupravené snímky č. 13; 15; 17.

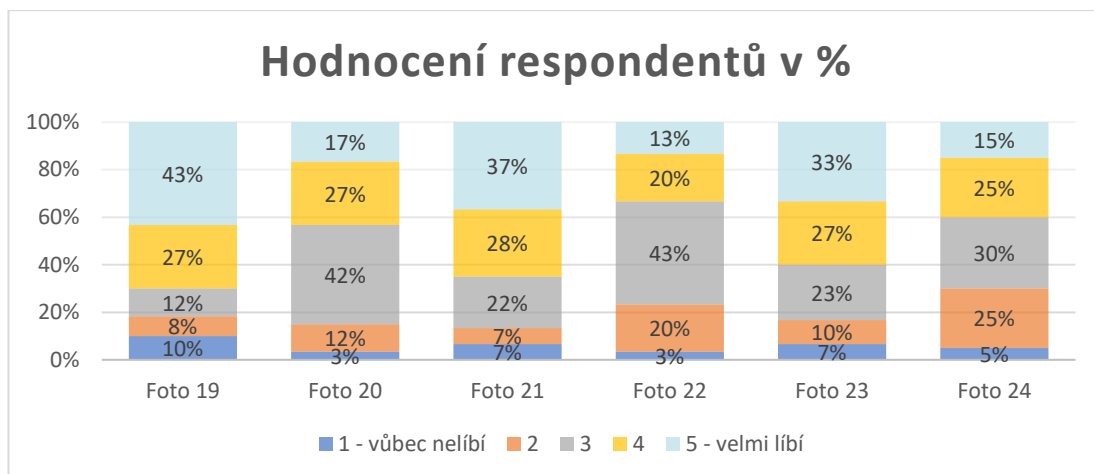

Obrázek 18 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Bydliště"; Foto 13-18

Průzkum preferencí se zaměřením na jednotlivé kategorie dle sociodemografické části dotazníkového šetření vypovídá, že respondenti z neupravených fotografií nejlépe hodnotili fotografii č. 13 v kategoriích: pracující v oboru bez zaměření na krajinu či krajinné plánování, se znalostí hodnoceného území, dosahující středoškolského vzdělání a s bydlištěm do 30 km. Oproti tomu dotazovaní zapadající do kategorií: pracující v oboru zaměřeném na krajinu či krajinné plánování, bez znalosti hodnoceného území, dosahující vysokoškolského vzdělání, s bydlištěm >30 km hodnotili tento snímek nejhůře. Z upravených fotografií byl nejlépe hodnocen snímek č. 18 a nejhůře snímek č. 14.

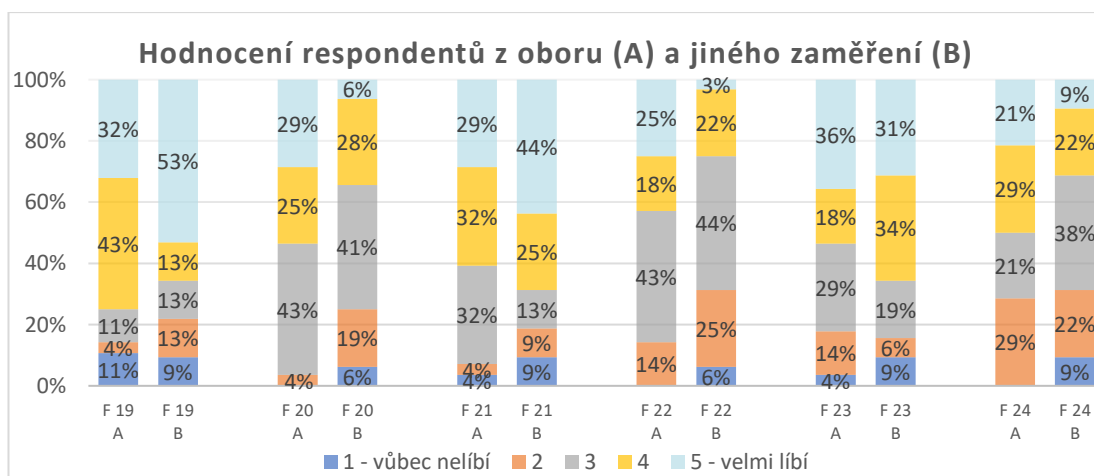
8.4 Vyhodnocení dotazníkového šetření oblasti Boseň fotografie č. 19-24

Hodnoty získané dotazníkovým šetřením při hodnocení fotografií č. 19-24 vypovídají o vyšší preferenci neupravených snímků č. 19; 21; 23 o průměrné hodnotě 3,54. Upravené snímky č. 20; 22; 24 byly hodnoceny průměrnou známkou 3,34. Nejlépe hodnoceným snímkem byla fotografie č. 19 s průměrnou hodnotou 3,85, kdy 70 % účastníků udělilo body >3, 12 % body =3 a 18 % body <3. Nejhůře hodnocenými jsou fotografie č. 22 a 24 s průměrnou hodnotou 3,20, přičemž snímek č. 22 hodnotilo 33 % účastníků body >3, 43 % účastníků body =3 a 23 % účastníků body <3. Snímku č. 24 udělilo 40% účastníků body >3, 30 % =3 a 30 % <3. Nejvýraznější rozdíl v průměrném hodnocení byl vyhodnocen mezi fotografiemi č. 21-22. Nejmenší rozdíl hodnocení byl zjištěn u dvojice fotografií č. 19-20.

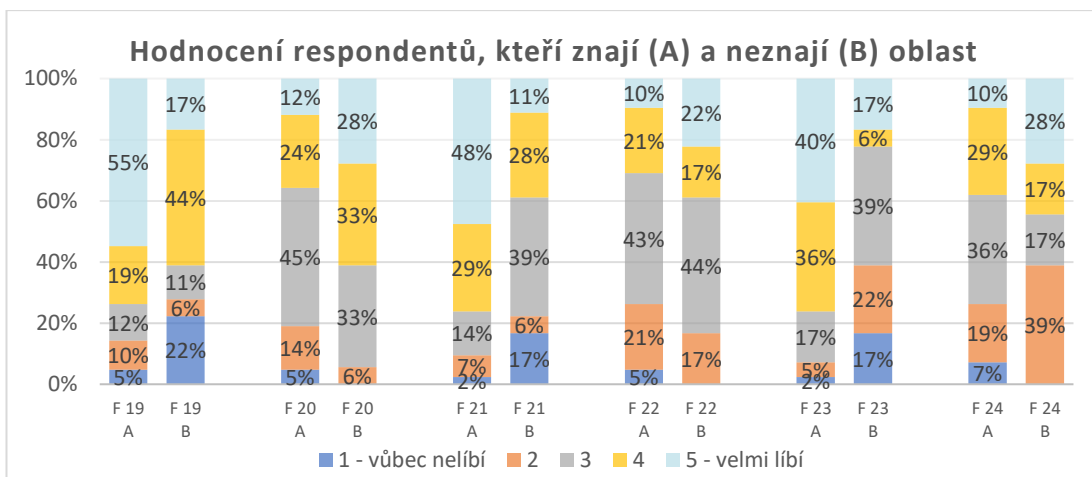
Obrázek 19 - Hodnocení respondentů v %; Foto 19-24

Přestože lidé pracující v oboru se zaměřením na krajinu či krajinné plánování i ostatní zúčastnění hodnotili lépe neupravené fotografie č. 19; 21; 23, respondenti pracující v oboru hodnotili snímky s menšími rozdíly a body >3 . Dále tato skupina lidí u upravených fotografií č. 20; 22; 24 nepoužila hodnotu 1 (vůbec nelíbí). Zatímco osoby jiného zaměření hodnotily snímky s výraznějšími rozdíly a body ≥ 3 .

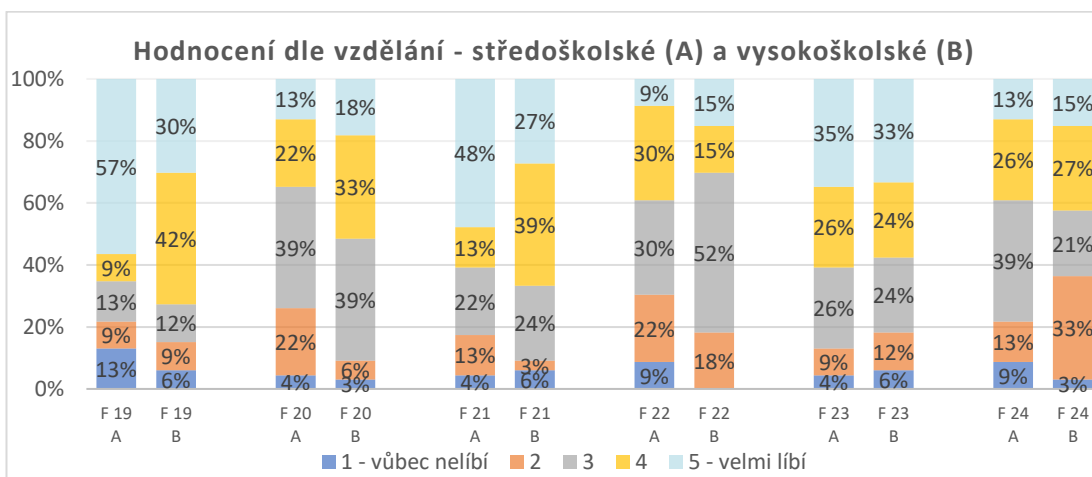
Obrázek 20 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Obor"; Foto 19-24

Rozborem dat mezi osobami s ohledem na znalost studované oblasti bylo zjištěno, že respondenti bez znalosti posuzovaného území více preferovali upravené snímky č. 20; 22; 24 a nepoužili při jejich posouzení hodnotu 1 (vůbec nelíbí).

Obrázek 21 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Znalost oblasti"; Foto 19-24

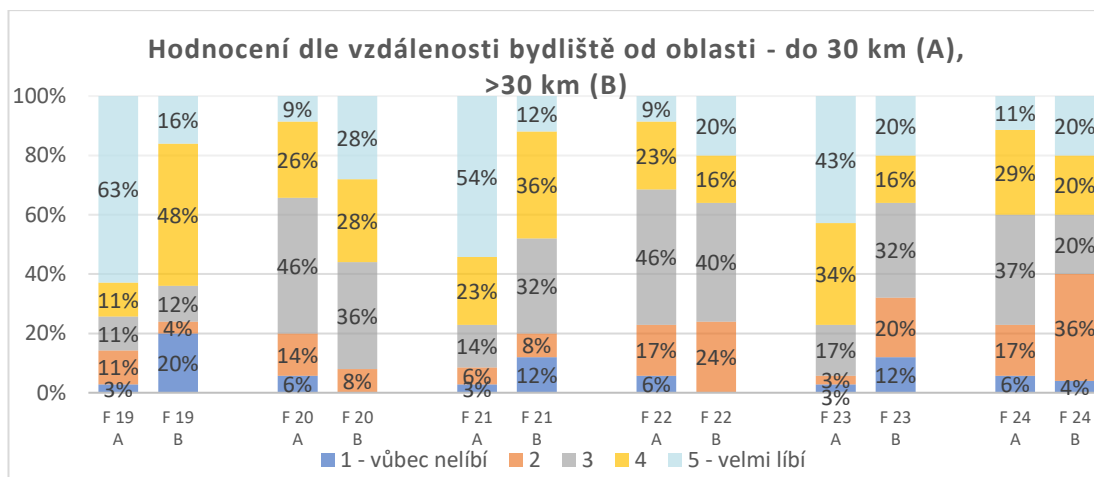
Mezi kategoriemi respondentů se středoškolským/vysokoškolským vzděláním vyplynulo, že středoškolsky vzdělaní účastníci hodnotili neupravené fotografie č. 19; 21 více bodem 5 (velmi líbí) než druhá kategorie. Jiné rozdíly nebyly zjištěny.

Obrázek 22 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Vzdělání"; Foto 19-24

Hodnocení respondentů s trvalým bydlištěm do 30 km vykazuje vyšší preference neupravených fotografií č. 19; 21; 23 a je charakteristické většími výkyvy v hodnocení změn. Oproti tomu účastníci s bydlištěm >30 km nemají totožné preference, naopak u upravených snímků č. 20; 22 nehodnotili body 1 (vůbec nelíbí).

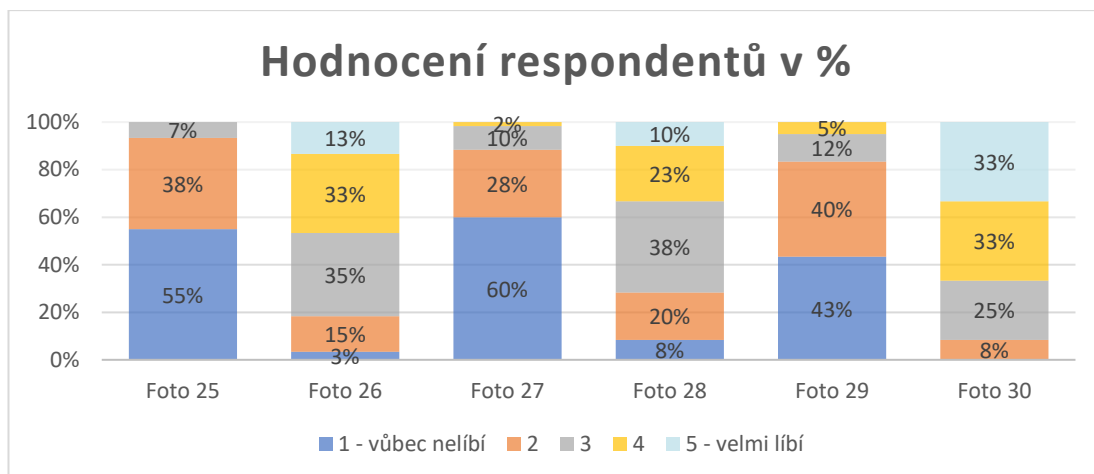

Obrázek 23 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Bydliště"; Foto 19-24

Průzkum preferencí se zaměřením na jednotlivé kategorie dle sociodemografické části dotazníkového šetření vypovídá, že respondenti z neupravených fotografií nejlépe hodnotili fotografii č. 19 oproti tomu nejméně snímek č. 23. Mezi upravenými fotografiemi byl nejlépe hodnocen snímek č. 6 a nejhůře snímek č. 22; 24. Snímek č. 22 byl nejhůře hodnocen respondenty v kategoriích: pracující v oboru bez zaměření na krajinu či krajinné plánování, se znalostí hodnoceného území, dosahující středoškolského vzdělání a bydlištěm do 30 km. Zatímco snímek č. 24 nejhůře hodnotili respondenti z kategorií: pracující v oboru zaměřeném na krajinu či krajinné plánování, bez znalosti posuzovaného území, dosahující vysokoškolského vzdělání, s bydlištěm >30 km.

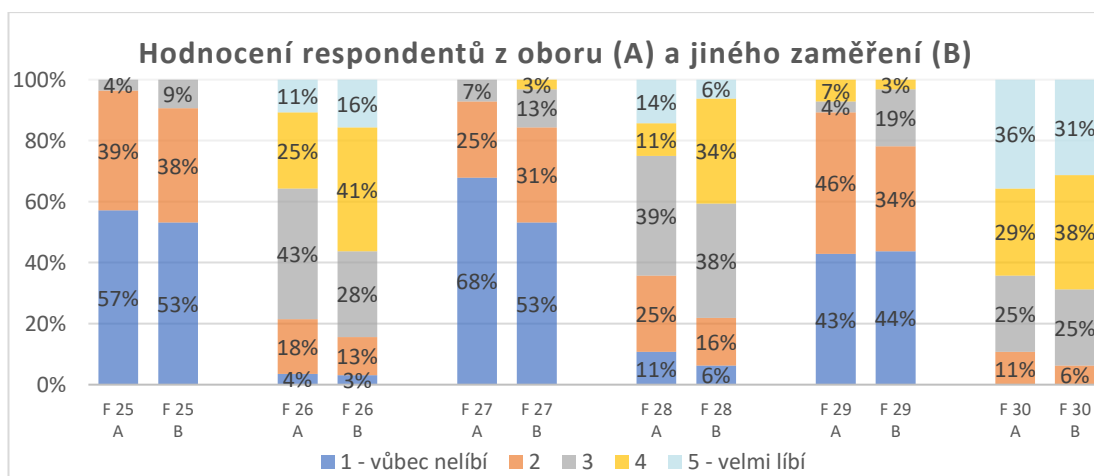
8.5 Vyhodnocení dotazníkového šetření oblasti Koprník fotografie č. 25-30

Výsledkem hodnocení dotazníkového šetření u fotografie č. 25-30 je průměrná preference respondentů větší u upravených fotografií č. 26; 28; 30 s průměrnou bodovou hodnotou 3,32 a naopak menší u fotografií neupravených č. 25; 27; 29 s průměrnou bodovou hodnotou 1,55. Nejlépe hodnoceným snímkem je fotografie č. 30 s průměrnou hodnotou 3,92, kdy 66 % účastníků udělilo body >3, 25 % body =3 a 8 % body <3. Nejhůře hodnoceným snímkem je fotografie č. 25 s průměrnou hodnotou 1,52, přičemž žádný účastník udělil body >3, 7 % účastníků body =3 a 93 % účastníků body <3. Nejvýraznější rozdíl v průměrném hodnocení byl vyhodnocen mezi fotografiemi č. 29-30. Nejmenší rozdíl v průměrném ohodnocení byl zaznamenán u dvojice fotografií 27-28.

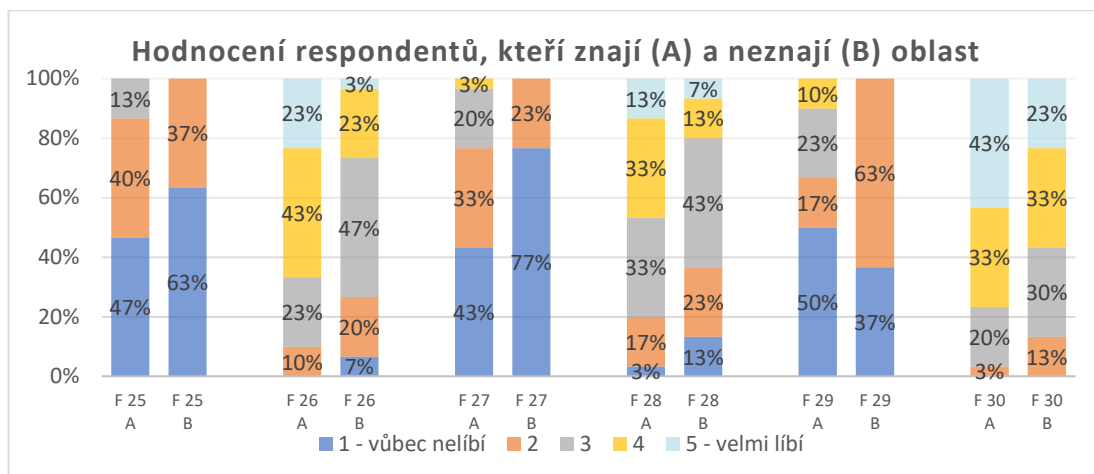
Obrázek 24 - Hodnocení respondentů v %; Foto 25-30

Porovnáním hodnocení mezi respondenty v kategorii lidí pracujícím v oboru se zaměřením na krajinu či krajinné plánování a lidmi jiného zaměření nebyl shledán výrazný rozdíl. Obě skupiny nepoužily body o hodnotě 5 (velmi líbí) u neupravených snímků č. 25; 27; 29. Naopak u upraveného snímku č. 30 nebyla použita hodnota 1 (vůbec nelíbí).

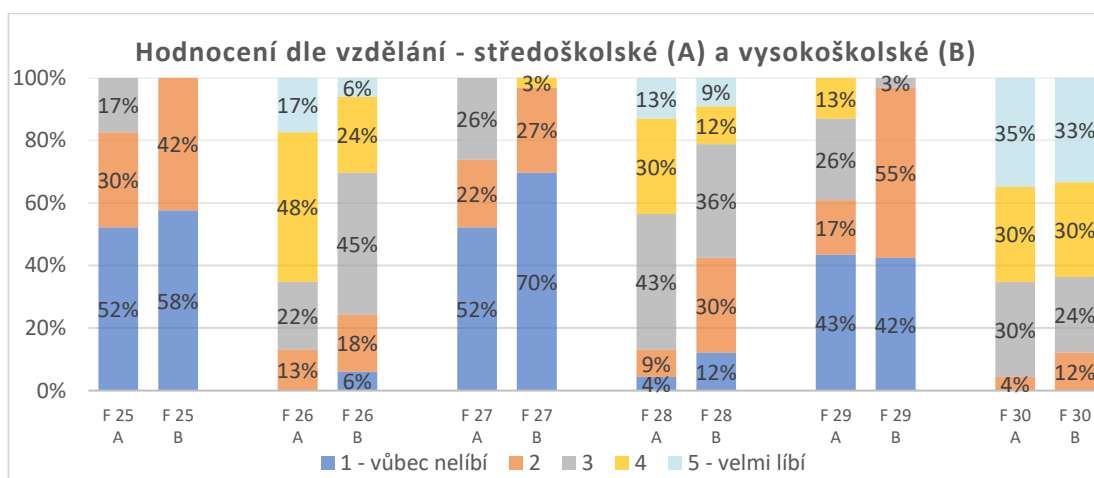
Obrázek 25 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Obor"; Foto 25-30

Rozborem dat mezi osobami, kterým je známa/neznáma studovaná oblast, bylo zjištěno, že osoby bez znalosti posuzovaného území hodnotili snímky přísněji a při posouzení neupravených snímků č. 25; 27; 29 nepoužili hodnoty ≥ 3 .

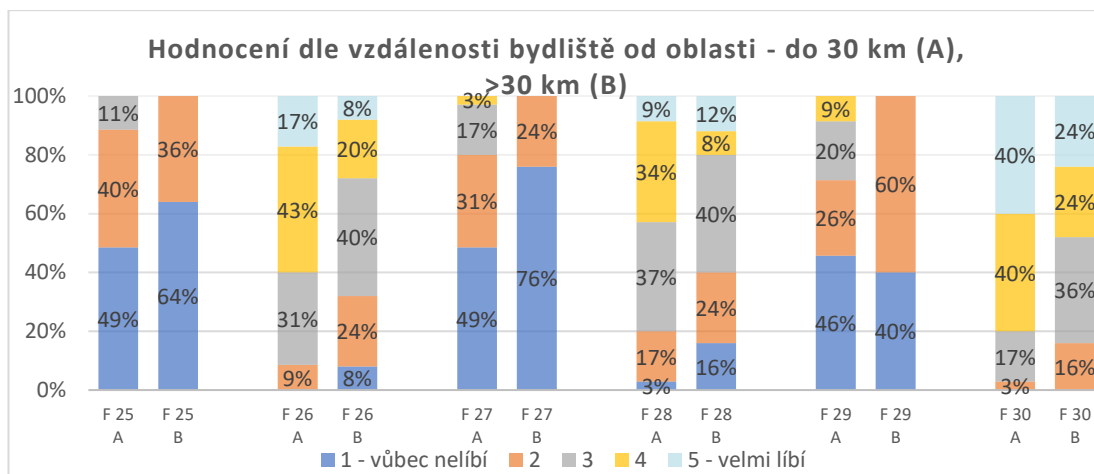
Obrázek 26 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Znalost oblasti"; Foto 25-30

U kategorií respondentů se středoškolským/vysokoškolským vzděláním je jednoznačná preference upravených fotografií č. 26; 28; 30. Obě kategorie nejlépe i s největším rozdílem hodnotily snímek č. 30, u kterého nevyužili hodnotu 1 (vůbec nelíbí). Vysokoškolsky vzdělaní hodnotili přísněji a používali hodnoty 1 a 2 ve větší míře u neupravených snímků č. 25; 27; 29. U snímků č. 25; 27; 29 nebyla použita hodnota 5 (velmi líbí) ani jednou z kategorií.

Obrázek 27 - Rozdíly v hodnocení dle kategorie "Vzdělání"; Foto 25-30

Obě kategorie respondentů s bydlištěm do 30 km/>30 km jednoznačně preferují upravené fotografie č. 26; 28; 30. Přesto lidé s bydlištěm >30 km hodnotili snímky přísněji a ani u jedné neupravené fotografie č. 25; 27; 29 nepoužili body ≥ 3 . Nejlépe hodnocenou fotografií u obou kategorií je snímek č. 30, kdy nebyl použit bod 1 (vůbec nelíbí).

Obrázek 28 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Bydliště"; Foto 25-30

Průzkum preferencí se zaměřením na jednotlivé kategorie dle sociodemografické části dotazníkového šetření vypovídá, že respondenti z neupravených fotografií nejlépe hodnotili fotografii č. 29 a nejhůře fotografii č. 25; 27. Snímek č. 25 byl nejhůře hodnocen respondenty z kategorií: pracujících v oboru bez zaměření na krajinu či krajinné plánování, se znalostí posuzovaného území, středoškolského vzdělání a bydlištěm do 30 km. Naproti tomu respondenti z kategorií: zaměstnaných v oboru se zaměřením na krajinu či krajinné plánování, bez znalosti hodnoceného území, vysokoškolského vzdělání a bydlištěm >30 km hodnotili nejhůře snímek č. 27. Z upravených fotografií byl nejlépe hodnocen snímek č. 30 a nejhůře snímek č. 28.

9 Diskuze

Posouzení vizuálních preferencí krajinného rázu obrazu venkovského sídla v krajině bylo zprostředkováno pomocí dotazníkového šetření za účasti široké veřejnosti. Přestože je krajinný ráz z hlediska preventivního hodnocení či posouzením stavební činnosti na změnu jeho charakteru hodnocen odborníky dle předepsaných metodik, např. metodika dle Löwa a Míchala (2003), Vorel a Kupka (2011), studie za účasti veřejnosti mohou přinést nové poznatky k obrazu venkovských sídel. Vždyť samotná Evropská úmluva o krajině chápe krajinu na principu vnímání lidí (MŽP ©2000) a někteří autoři své studie zakládají právě na vizuálních, scénických preferencích s důrazem na diváka (Daniel a Boster, 1976; Skřivanová a kol. 2014; Othman, 2015). Přesto jak uvádí Tveit a kol. (2006), obecně indikátory pro analýzu změn v krajině a určení vizuální kvality krajiny chybí. S ohledem na výsledky studie Janečkové Molnárové a kol. (2017) a Šťastné a kol. (2018), je zapotřebí stanovit hodnoty venkova, neboť rurální obraz sídel je důsledek historických či politických změn.

Výsledky dotazníkového šetření vypovídají, že přítomnost atributů venkovských sídel ovlivňuje preference široké veřejnosti. Ačkoliv Simensen (2018) tvrdí, že tento postup pro charakterizaci krajiny je holistickou koncepcí založenou na intuitivních interpretačních přístupech, které do procesu zahrnují mnoho aspektů a mohou zahrnovat pocity či vzpomínky, není jasné, jak ovlivní proces charakterizace. Lincová a kol. (2015) nabádají, aby hodnocení venkovské krajiny bylo založeno na objektivním hodnocení pomocí statistických údajů, ale i na základě vnímání lidí. Přesto bylo hlavním cílem diplomové práce určit jednotlivé preference široké veřejnosti se zaměřením na sociokulturní vztahy v krajině. Protože jak tvrdí Norberg-Schulz (2010), identita místa je základní lidskou potřebou a zachování *genia loci* je důležitým aspektem života. Abychom zachovali jeho existenci, musíme zjistit jednotlivé preference, charakter místa a respektovat umístění, prostorovou konfiguraci i strukturální vlastnosti atributů venkovského osídlení.

Ačkoliv upravené snímky byly hodnoceny na 5 bodové škále hodnotou 3 (lze říci, že změnu hodnotili dotazovaní neutrálně) z výsledků je patrná vyšší preference fotografií s přítomností atributů venkovských sídel, kterými jsou kostely či zřícenina hradu. Uvedené výsledky korespondují se závěry studie Janečkové (2015) i Skřivanové a kol. (2014), kdy kulturně historické památky měly pozitivní vliv na vnímání krajinné scenérie. Zároveň ale Skřivanová a kol. (2014) uvádí, že krajiny s venkovským

osídlením byly hodnoceny hůře než krajiny otevřené. Oproti tomu výzkum Šťastné a kol. (2018) potvrzuje pozitivní hodnocení venkovské krajiny před příměstskou krajinou. Nejlépe hodnocenými fotografiemi dotazníkového šetření diplomové práce byly právě neupravené snímky s přítomností všeňského kostela a boseňského hradu. Důvodem může být jednoduchá dopravní dostupnost, umístění prvku z geografického hlediska a skutečnost, že oba atributy jsou výše položené než sídlo a jsou tedy vizuálně poutavými prvky okolní krajiny.

Snímky zachycující objekt obilného sila byly oproti ostatním hodnoceny záporně. Pynnonen a kol. (2005) dokazuje, že obyvatelé jsou citliví na problémy spojené s rozvojem, přičemž záleží na umístění stavby do krajiny. Tato teorie může korespondovat s hodnocením území Koprníka, protože respondenti jednoznačně preferovali upravené snímky s absencí atributu obilného sila. Možnou příčinou je umístění objemově výrazné stavby na pohledově exponovaném místě při okraji sídla. Zajímavostí je patrný rozdíl v hodnocení fotografií č. 25-30. Přestože se fotografie č. 29 nelíbila většině respondentům, byla nejlépe hodnoceným neupraveným snímkem. Oproti tomu jeho upravená kopie č. 30 disponovala jednoznačnou preferencí s převahou bodového hodnocení ≥ 3 . Důvodem může být přítomnost velkého podílu okolní zeleně. Tato úvaha může být stavěna na tvrzení Pynnonena a kol. (2005). Ti uvádějí, že nová výstavba je přijatelnější tehdy, dojde-li k jejímu zakrytí pomocí vegetace, nebo změnou umístění prvku. I Skřivanová a kol. (2014) potvrzují vyšší preference snímků s větším zastoupením vegetace, a to jak v otevřené krajině, tak i v krajině venkovského osídlení.

Zásadní vliv pohlaví na rozdílné preference nebyl shledán. Avšak bližší analýza výsledků přinesla poznatek, že muži ve třech případech krajinných atributů z pěti posuzovali změny výrazněji oproti ženám. Stejného závěru docílili i Skřivanová a kol. (2014).

U výsledků dle sociodemografického ukazatele se zaměřením na znalost území lze pozorovat odlišné rozdíly v hodnocení. V případě všeňského kostela je patrný rozdíl v preferencích u respondentů se znalostí zvoleného atributu v sídelní krajině, kteří upřednostnili jeho přítomnost, tedy vyšším % zastoupení hodnotili bodem 5 (velmi líbí). Stejný závěr byl shledán pro atribut zříceniny boseňského hradu Valečova. Tyto výsledky lze potvrdit i významnějšími rozdíly v preferencích, kdy hodnocení neupravených fotografií bylo mezi skupinami totožné, avšak upravené snímky byly

hodnoceny rozdílně. Konkrétně u atributu kostela v obci Boseň respondenti hodnotili neupravené snímky bez výrazných rozdílů v preferencích, zatímco u upravených snímků tomu tak nebylo. Účastníci se znalostí studovaných území hodnotili změnu přísněji oproti ostatním respondentům. V opačném případě u atributu obilného síla účastníci znající obec Koprník použili při hodnocení neupravených fotografií i body o hodnotě ≥ 3 oproti druhé skupině respondentů. Tento postoj respondentů vysvětluje Antrop (2004), kdy prostřednictvím lepší dostupnosti venkovských sídel společně s působením urbanizace došlo ke změně podoby krajiny, a tehdejší stavby se staly součástí místního krajinného charakteru.

Výsledky u kategorií zaměřených na znalosti území korespondují s hodnocením respondentů dle vzdálenosti bydliště do 30 km/>30 km od posuzovaných oblastí. Vysvětlením je korelace mezi těmito skupinami, ale i možný vliv pohledově exponovaného umístění boseňského hradu a všeňského kostela. Oproti tomu boseňský kostel se může zdát vizuálně potlačený ve stávající zástavbě. Z podrobného průzkumu tedy vyplývá, že znalost dané krajinné scény sehrála důležitou roli. Tato tvrzení potvrzují závěry Simensen a kol. (2018), kteří uvádějí, že charakterizace krajiny závisí na vnímání člověka a sociokulturních vztazích k oblastem. Studie Svobodové a kol. (2011) vypovídá o vztahu respondentů s krajinou v okolí jejich bydliště či místě narození. I Voulingny a kol. (2009) potvrzuje, že hodnocení obyvatelů, tedy i lidí znající oblast, je založena na emocích, každodenních zkušenostech a na intimní znalosti daného místa.

Porovnáním výsledků mezi respondenty pracujícími v oboru/mimo obor bylo zjištěno, že respondenti jiného zaměření u oblasti boseňského hradu i kostela a všeňského kostela hodnotili změny většími rozdíly. Oproti studii Skřivanové a kol. (2014), kde nebyl nalezen významný rozdíl. Odlišné preference byly zjevné pouze u kostela v Loukově, kdy jsou upřednostněny upravené fotografie osobami pracujícími v příbuzném oboru. Stejných výsledků se dostalo i mezi kategoriemi lidí středoškolského a vysokoškolského vzdělání. Nad posouzením upravených snímků lze uvažovat tak, že respondenti krajinného vzdělání hodnotí vizuálně nezačleněné atributy do venkovských sídel záporně oproti harmonicky umístěným prvkům v rámci sídla. Tato úvaha je opačného smyslu ve srovnání vzdálenosti bydliště od vybraných obcí. Důvodem může být skutečnost, že 2/3 vysokoškolsky vzdělaných účastníků pracuje v oboru se zaměřením na krajinu a krajinné plánování a má bydliště dále jak

30 km. Tím by se výsledné preference daly vysvětlit. Z uvedeného důvodu je zřejmá totožnost výsledků u posouzení preferencí mezi osobami se středoškolským a vysokoškolským vzděláním.

10 Závěr a přínos práce

Diplomová práce ve formě studie byla zaměřena na hodnocení vizuálních preferencí obrazu venkovského sídla v krajině. Prostřednictvím dotazníkového šetření byl proveden průzkum ke stanovení jednotlivých hodnot krajiny venkovského osídlení z hlediska posouzení přítomnosti vybraných atributů v krajině. Obsahem dotazníku byl především obrazový materiál s doplňujícími otázkami pro bližší sociodemografický průzkum. Evaluace široké veřejnosti na území České republiky přinesla tyto poznatky:

- kulturní a historické stavby v podobě kostelů či zříceniny hradu jsou preferovanými atributy venkovských sídel, oproti tomu technická stavba obilného síla je považována za negativní prvek v krajině. Z výsledků je patrné, že obraz venkovského sídla je tvořen přítomností jednotlivých atributů, který udávají identitu sídla a okolní krajiny.
- respondenti mužského pohlaví vykazovali totožné preference jako účastníci ženského pohlaví, avšak muži oproti ženám byli rozhodněji, tato skutečnost je dokázána výraznějšími rozdíly v jejich hodnocení a používáním krajních bodových hodnot.
- velký vliv na typ preferencí byl shledán mezi kategoriemi lidí disponujících znalostí či neznalostí posuzovaných území. Jasnější preference vykazovali respondenti znající studované oblasti. Tento závěr koresponduje i s výsledky mezi kategoriemi dle vzdálenosti bydliště účastníků dotazníkového šetření. Lidé s bydlištěm do 30 km od zvolených obcí hodnotili změny výrazněji než ostatní. Evidentní je pevná vazba mezi respondenty a jejich místem bydliště.

Studii byly shledány i další kritéria, které by mohly ovlivnit směr preferencí respondentů a jejich vnímání krajinného obrazu venkovského osídlení, a to:

- míra zastoupení okolní zeleně, začlenění sídla do okolní vegetace
- umístění atributu na území obce a vůči poloze venkovského sídla.

Přestože výše uvedené úvahy nejsou jednoznačně prokázány touto studií, jiní autoři ve svých vědeckých pracích dospěli ke stejnému závěru. Tyto teorie by se mohly stát příští předlohou a novým tématem dalších výzkumů.

Přínosem práce je zjištění hodnot kulturních a historických dominant ve venkovských sídlech a jejich vliv na percepci ze strany širší veřejnosti. Od toho se může odvíjet

proces plánování budoucích záměrů v krajině, stanovení estetických kritérií pro plánování nebo míra ochrany kulturních hodnot v krajině. Získané informace budou zpracovány a použity pro rozvoj metodologie hodnocení krajinného rázu ve smyslu zákona 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny nebo mohou být využity jako informativní podklad pro krajinné plánování.

11 Přehled literatury a použitých zdrojů

11.1 Odborné zdroje

Altuna K. O., Arslan M. F., 2016: Impact of the number of scale points on data characteristics and respondents' Evaluations: an experimental design approach using 5-point and 7-point likert-type scales. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 55. P. 1-20.

Antrop M., 2004: Landscape change and the urbanization process in Europe. *Landscape and Urban Planning* 2004/67. P. 9-26.

Bański J., Wesołoeska M., 2010: Transformations in housing construction in rural areas od Poland's Lublinregion-Influence on the spatial settlement structure and landscape aesthetics. *Landscape and Urban Planning* 94. P. 116-126.

Bukáček R., 2011a: Zamyšlení nad vztahy sídla a jeho krajinného rámce a jejich ochranou. In: Vorel I., Kupka J. (eds.): *Krajinný ráz v sídlech, sídla v rázu krajiny*. České vysoké učení technické v Praze, Praha. 105-114.

Bukáček R., Culek M., 2009: Vymezování oblastí a míst krajinného rázu a jejich charakterizace pro potřeby územního plánování (online) [cit. 2018.11.14.], dostupné z <https://www.researchgate.net/publication/291820769_AKTUALNI_PROBLEMY_OCHRANY_KRAJINNEHO_RAZU_1_VYMEZOVANI_OBLASTI_A_MIST_KRAJINNEHO_RAZU_A_JEJICH_CHARAKTERIZACE_PRO_POTREBY_UZEMNHO_PLANOVANI> Delimitation_of_typical_landscape_character_areas_for_strat

Cetkovský S., Nováková E., 2009: Assessment of the impact of wind turbines on landscape character: Implications for landscape planning. *Moravian geographical reports* 2/2009. P. 28-33.

Culek M., Grulich V., Laštůvka Z., Divíšek J., 2013: *Biogeografické regiony České republiky*. Masarykova univerzita Brno, Brno, 447 s. ISBN 978-80-210-6693-9

Daniel T.C., Boster, R. S. 1976: *Measuring landscape esthetics: the scenic beauty estimation method*. U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Rocky Mountain Range and Experiment Station. 66 s.

Ezechel M., 2012a: *Obraz Vesnice založené v 18. století*. In: Stejskalová J., (ed.): *Historická zeleň regionu střední Čechy*. VOŠZa a SZaŠ Mělník, Mělník. S. 146-151.

- Ezechel M., 2012b: Obraz průmyslové revoluce a změn v zemědělství na krajinu. In: Stejskalová J., (ed.): Historická zeleň regionu střední Čechy. VOŠZa a SZaŠ Mělník, Mělník. S. 85-89.
- Ezechel M., 2012c: Socialistická vesnice a krajina. In: Stejskalová J., (ed.): Historická zeleň regionu střední Čechy. VOŠZa a SZaŠ Mělník, Mělník. S. 239-246.
- Farina A., 2000: The Cultural Landscape as a Model for the Integration of Ecology and Economics. *BioScience* 50. P. 313-320.
- Forman R. T. T., Godron M., 1993: Krajinná ekologie. Academia, Praha, 583 s. ISBN 80-200-0464-5
- Forman R. T. T., Godron M., 2009: Patches and Structural Components for a Landscape Ecology. *Bio Science*. 31. P. 733.
- Gojda M., 2000: Archeologie krajiny, vývoj archetypů kulturní krajiny. Academia, Praha, 238 s. ISBN 80-200-0780-6
- Jančura P., Daniš D., 2008: Charakteristický vzhľad krajiny (online) [cit. 2018.11.11.], dostupné z <http://147.213.211.222/sites/default/files/2008_2_059_063_jancura_0.pdf>
- Janečková Molnárová K., Skřivanová Z., Kalivoda O., Sklenička P., 2017: Rural identity and landscape aesthetics in exurbia: Some issues to resolve from a Central European perspective. *Moravian geographical reports* 25 (1). P. 2-12.
- Kocourková J., 1993: Přírodní prostředí vesnice. Pracovní skupina pro obnovu vesnice při Výzkumném ústavu výstavby a architektury, Brno, 96 s. ISBN 80-85124-37-8
- Kosejk J., Heinzlová H., 2010: Studie preventivního hodnocení krajinného rázu v CHKO a některé další činnosti AOPK ČR v oblasti ochrany krajiny. In: Vorel I., Kupka J. (eds.): Aktuální otázky ochrany krajinného rázu. ČVUT v Praze, Praha. S. 5-9.
- Kozák J., Němeček J., 2009: Atlas půd České republiky. Ministerstvo zemědělství ve spolupráci s ČZU, Praha, 149 s. ISBN 978-80-213-2008-6
- Kuča K. [ed.], 2015: Krajinné památkové zóny České republiky. NPÚ, generální ředitelství, Praha, 511 s. ISBN 978-80-7480-045-0

Kuča K., Kučová V., 2016: Krajinné památkové zóny – území s kulturně-historickými hodnotami. *Péče o přírodu a krajinu* 2016/4. S. 10-15

Kupka J., 2010: *Krajiny kulturní a historické. České vysoké učení technické v Praze*, Praha, 180 s. ISBN 978-80-01-04653-1

Kupka V., 2018: *Stručný přehled vývoje české krajiny* (online) [cit. 2019.01.08], dostupné z <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4Oj_NftbL-wJ:www.uzemi.eu/Include/Data/getfile.php%3Fid%3D2591%26db%3Duzemieu+%&c d=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>.

Lincová H., Vavrouchová H., Šťastná M., Vaishar A., Ševelová M., Kozlovská S., Doskočilová V., Mašíček T. 2015: Landscape in mental image of its residents. *Agriculture & Forestry* 61. P. 99-105.

Lipský Z., 2000: *Sledování změn v kulturní krajině. ČZU v Praze, Kostelec nad Černými lesy*, 71 s. ISBN 80-213-0643-2

Lokoč R., Lokočová M., Kolářová Šulcová M., 2010: *Vývoj krajiny v České republice*. Lipka, Brno, 86 s. ISBN 978-80-904807-3-5

Löw J., Míchal I., 2003: *Krajinný ráz*. Lesnická práce s.r.o., Kostelec nad Černými lesy, 552 s. ISBN 80-86386-27-9

Martín B., Ortega E., Martino P., Otero I., 2018: Inferring landscape change from differences in landscape character between the current and a reference situation. *Ecological Indicators* 2018/90. P. 584-593.

Moors G., Kieruj N. D., Vermunt J. K., 2014: The effect of labeling and numbering of response scales on the likelihood of response bias. *Sociological Methodology* 44. P. 369-399.

Norberg-Schulz Ch., 2010: *Genuis Loci: krajina, místo, architektura*. Dokořán, Praha, 224 s. ISBN 978-80-7363-303-5

Ode A., Tveit M. S., Fry G., 2008: *Capturing Landscape Visual Character Using Indicators: Touching Base with Landscape Aesthetic Theory* (online) [cit. 2018.11.11.], dostupné z <<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01426390701773854?needAccess=true>>

- Othman J., 2015: Assessing Scenic Beauty of Nature-based Landscapes of Fraser's Hill. *Procedia Environmental Sciences* 30. P. 115-120.
- Perlín R., 2014: Venkov, typologie venkovského prostoru (online) [cit. 2019.01.12], dostupné z: <<https://www.researchgate.net/publication/228386326>>.
- Petřík P., Macková J., Fanta J. [eds], 2017: Krajina a lidé, Academia, Praha, 170 s. ISBN 978-80-200-2695-8
- Pynnonen D., Propst D., Vogt C. McDonough M., 2005: Role of nature and cultural features in residents' perceptions of rural character. In: Peden, J. G., Schuster R. M. (eds.): *Proceedings of the 2005 northeastern recreation research symposium*. PA: U.S. Forest Service, Northeastern Research Station, Bolton Landing, NY. S. 32-38.
- Romportl D., Chuman T., Lipský Z., 2013: Typologie současné krajiny Česka. *Geografie* 118/1. S. 16-39.
- Ross W. R., 1979: The Bureau of Land Management and Visual Resource Management—An Overview1. In: Elsner H. G., Sardon C. R. (eds.): *Our national landscape*. USDA, Nevada. S. 666-670.
- Salašová A., 2009: Vybrané problémy posuzování krajinného rázu z hlediska potřeb územního plánování. In: Vorel I., Kupka J. (eds.): *Aktuální otázky ochrany krajinného rázu 2009*. Centrum pro krajinu s.r.o., Praha. S. 5-8.
- Schmeidler V., 2001: *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. Zdeněk Novotný, Brno, 292 s. ISBN 80-238-6582
- Simensen T., Halvorsen R., Erikstad L., 2018: Methods for landscape characterisation and mapping: A systematic review. *Land Use Policy* 75. P. 557-569.
- Sklenička P., 2003: *Základy krajinného plánování*. Naděžda Skleničková, Praha, 321 s. ISBN 80-903206-1-9
- Skřivanová Z., Kalivoda O., 2010: Perception and assessment of landscape aesthetic values in the Czech Republic – a literature review (online) [cit. 2018.11.11.], dostupné z <https://www.researchgate.net/profile/Zuzana_Skrivanova/publication/272823404_Perception_and_assessment_of_landscape_aesthetic_values_in_the_Czech_Republic_-_a_literature_review/links/54f04a730cf25f74d725582b/Perception-and-assessment-of-landscape-aesthetic-values-in-the-Czech-Republic-a-literature-review.pdf>

Skřivanová Z., Kalivoda O., Sklenička P., 2014: Driving factors for visual landscape preferences in protected landscape areas. *Scientia agriculturae bohemia* 45. P. 36-43.

Stejskalová J., Vlasák M., Ezechel M., 2012: Památky zahradního umění a historická krajina středních Čech. VOŠZa a SZaŠ Mělník, Mělník, 140 s. ISBN 978-80-87610-03-9

Svobodová H., Věžník A., 2014: Úvod do geografie venkova. 1. vyd. (online) [cit. 2019.01.12], dostupné z <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js14/g_venkov/web/pages/02-pristupy-k-vymezovani.html>.

Svobodová K., 2011: Krajinný ráz, krajina a krajinný ráz ve strategickém plánování (online) [cit. 2018.11.20], dostupné z <<http://www.forumochranyprirody.cz/sites/default/files/15.pdf>>.

Svobodova K., Vondrus J., Filova L., Betsa M., 2011: The role of familiarity with the landscape in visual landscape preferences. *Journal of landscape Studies* 4. P. 11-24.

Svobodova K., Sklenička P., Molnarova K., Vojar J., 2014: Does the composition of landscape photographs affect visual preferences? The rule of the Golden Section and the position of the horizon. *Journal of Enviromental Psychology* 38. P. 143-152.

Sýkora j., 2016: Urbanismus a územní plánování (venkovský prostor). *Lingea*, Praha, 26 s. ISBN 978-80-7568-004-4

Šifta M., Chromý P., 2014: Symboly a identita regionu: analýza vnímání přírodních symbolů oblastí s intenzivně přeměněnou krajinou v Česku (online) [cit. 2018.11.11.], dostupné z <https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/36725346/2014_Sifta__Chromy_GC.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1541968529&Signature=QqEOTcaOiVNDprTmbosZva4Js8Q%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DSymboly_a_identita_regionu_analyza_vnima.pdf>

Šimák J. V., 1909: Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátku XIX. století, politický okres Turnovský. *Archaeologická komise při české akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění*, Praha. 263 s.

- Šťastná M., Vaishar A., Vavrouchová H., Mašíček T., Peřinková V., 2018: Values of a suburban landscape: Case study of Podolí u Brna (Moravia), The Czech Republic. *Sustainable Cities and Society* 40. P. 383-393.
- Tolasz R., 2007: Atlas podnebí Česka: Climate atlas of Czechia. Český hydrometeorologický ústav, Praha, 255 s. ISBN 978-80-86690-26-1
- Tveit M., Ode Å., Fry G., 2006: Key concepts in a framework for analysing visual landscape character. *Landscape Research* 31/3. P. 229-255.
- Tudor Ch., 2014: An Approach to Landscape Character. Natural England 2014, England, 56 s. ISBN 978-78367-141-0
- Valenta J., 2008: Scénologie krajiny. Akademie múzických umění v Praze a KANT - Karel Kerlický, Praha, 242 s. ISBN 978-80-86970-68-4
- Van Eetvelde V., Antrop M., 2008: Indicators for assessing changing landscape character of cultural landscapes in Flanders (Belgium). *Land Use Policy* 2009/26. P. 901-910.
- Vorel I., 2006: Krajinný ráz a jeho ochrana 1. část – Charakter, ráz a identita krajiny (online) [cit. 2018.11.11.], dostupné z <[https://www.mzp.cz/ris/ekodisk-new.nsf/e75c7074f3a42826c1256b0100778c9a/a5ba6ec3004eed7ac1257641002e86b5/\\$FILE/ochrana%20p%C5%99%C3%ADrody%202006_9.pdf#page=7](https://www.mzp.cz/ris/ekodisk-new.nsf/e75c7074f3a42826c1256b0100778c9a/a5ba6ec3004eed7ac1257641002e86b5/$FILE/ochrana%20p%C5%99%C3%ADrody%202006_9.pdf#page=7)>
- Vorel I., 2009: Krajinný ráz území kraje a vztah k výsledkům preventivních hodnocení území obcí a velkoplošných ZCHÚ. In: Vorel I., Kupka J. (eds.): Aktuální otázky ochrany krajinného rázu 2009. Centrum pro krajinu s.r.o., Praha. S. 9-13.
- Vorel I., 2011: Ochrana krajinného rázu v územním plánu – fikce nebo reálná možnost? In: Vorel I., Kupka J. (eds.): Krajinný ráz v sídlech / sídla v rázu krajiny. České vysoké učení technické v Praze, Praha. S. 56-65.
- Vorel I., Bukáček R., Matějka P., Culek M., Sklenička P., 2006: A method for assessing the visual impact on landscape character of proposed construction, activities or changes in land use. Centrum pro krajinu, s.r.o., Praha, 24 s. ISBN 80-903206-8-6
- Vorel I., Kupka J., Hronovská K., 2008: Preventivní hodnocení krajinného rázu jako podklad k usměrnění stavební činnosti v CHKO a přírodních parcích (CHKO Český les). In: Vorel I., kupka J. (eds.): Aktuální problémy ochrany krajinného rázu 2007. Centrum pro krajinu s.r.o., Praha. S. 73-80.

Vorel I., Kupka J., 2011: Krajinný ráz – identifikace a hodnocení. České vysoké učení technické v Praze, Praha, 148 s. ISBN 978-80-01-04766-8

Voulingny É., Domon G., Ruiz J., 2009: An assessment of ordinary landscapes by an expert and by its residents: Landscape values in areas of intensive agricultural use. *Land Use Policy* 26. P. 890-900.

Vráblíková J., Vráblík P., Zoubková L., 2014: Tvorba a ochrana krajiny. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí n. Labem, Fakulta životního prostředí, Ústí nad Labem, 150 s. ISBN 978-80-7414-740-1

Wascher D.M. [ed.], 2005: European Landscape Character Areas – Typologies, Cartography and Indicators for the Assessment of Sustainable Landscapes. European Landscape Character Assessment Initiative (ELCAI), Oxford, 160 s.

Weber M., 2007: Evropská úmluva o krajině a možnosti její implementace v oblasti koncepčních a plánovacích nástrojů pro realizaci krajinných politik. *Urbanismus a územní rozvoj* X/1/2007. S. 42-45.

11.2 Legislativní zdroje

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, v platném znění

Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, v platném znění

11.3 Internetové zdroje

Česká statistický úřad, 2018: Počet obyvatel v obcích – k 1.1.2018 (online) [cit. 2019-01-20], dostupné z <<https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-see2a5tx8j>>.

GEOPORTAL. CENIA, ČESKÁ INFORMAČNÍ AGENTURA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, ČÚZK. Národní geoportal INSPIRE (online) [cit. 2019-01-20], dostupné z <<https://geoportal.gov.cz/web/guest/map/>>.

MŽP, ©2018: Příroda a krajina (online) [cit. 2018.08.10], dostupné z <https://www.mzp.cz/cz/priroda_krajina_10.08.2018>.

AOPK ČR, ©2018: Obecná ochrana přírody a krajiny (online) [cit. 2018.08.10], dostupné z <<http://www.ochranaprirody.cz/obecna-ochrana-prirody-a-krajiny/>>.

AOPK ČR, ©2019a: Člověk v krajině (online) [cit. 2019.02.05], dostupné z <<http://ceskyraj.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/krajina/clovek-v-krajine/>>.

AOPK ČR, ©2019b: Plán péče o chráněnou krajinnou oblast v období 2014-2023 (online) [cit. 2019.02.05], dostupné z <<http://ceskyraj.ochranaprirody.cz/res/archive/154/020134.pdf?seek=1393498160>>

Löw J., Dohnal T., Novák J., Hartl P., Zimová E., Zahradník D., 2014: Preventivní hodnocení krajinného rázu na území CHKO Český ráj (online) [cit. 2018.01.20], dostupné z <<http://ceskyraj.ochranaprirody.cz/dokumenty-ke-stazeni/preventivni-hodnoceni-krajinneho-razu/>>.

MŽP, ©2008-2018: Evropská úmluva o krajině (online) [cit. 2018.08.10], dostupné z <https://www.mzp.cz/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva>.

NPÚ, ©2015: Památkový katalog (online) [cit. 2019.02.05], dostupné z <<https://www.pamatkovykatalog.cz/>>.

NPÚ, ©2018: Památkově chráněná území (online) [cit. 2018.08.11], dostupné z <<https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatkove-chranena-uzemi>>.

MŽP, ©2000: European Landscape Convention (online) [cit. 2018.08.10], dostupné z <[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva/\\$FILE/OZV_anglicky_text_EoUK_20120125.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva/$FILE/OZV_anglicky_text_EoUK_20120125.pdf)>.

MŽP, 2017: Metodický pokyn k uplatňování § 12 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „ZOPK“), MŽP. Praha, 8 s.

Obec Boseň, ©2018: Obec Boseň (online) [cit. 2019.01.20], dostupné z <<http://www.bosen-obec.cz/>>.

Obec Kněžmost, ©2019: Základní informace (online) [cit. 2019.01.20], dostupné z <<https://www.knezmost.cz/cs/obec/zakladni-informace/>>.

Obec Loukov, 2018: Informace o obci (online) [cit. 2019.01.20], dostupné z <<http://www.loukov.e-obec.cz/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=5>>.

11.4 Ostatní zdroje

Janečková, E., 2015: Hodnocení estetiky krajiny. Mendelova univerzita v Brně, Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií, Brno. 76 s. (diplomová práce). „nepublikováno“ Dep. Mendelova univerzita v Brně.

STUDIO B&M., ČZU, Fakulta ŽP, 2011: Obecná odborná metoda hodnocení krajinného rázu. Studio B&M, Žďár nad Sázavou, 63 s. - v textu uvedeno pod (Bukáček, 2011b)

BLM., 1984: Manual 8400 - Visual Resource Management. Department of the Interior Bureau of Land Management, Washington DC, 15 s. - v textu uvedeno pod (BLM, 1984)

Obrázek 1 - Krajina jako integrace/kombinace přírody a kultury (Sklenička, 2003) ..	4
Obrázek 2 - Krajinné památkové zóny ČR (Kuča a kol. 2015)	11
Obrázek 3 - Umístění zkoumaných oblastí v mapě	28
Obrázek 4 - Hodnocení respondentů v %; Foto 1-6.....	39
Obrázek 5 - Rozdíly v hodnocení kategorie „Obor“; Foto 1–6	39
Obrázek 6 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Znalost oblasti"; Foto 1-6.....	40
Obrázek 7 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Vzdělání"; Foto 1-6	40
Obrázek 8 - Rozdíly v hodnocení dle kategorie "Bydliště", Foto 1-6	41
Obrázek 9 - Hodnocení respondentů v %; Foto 7-12.....	42
Obrázek 10 - Rozdíly v hodnocení kategorie „Obor“; Foto 7–12	42
Obrázek 11 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Znalost oblasti"; Foto 7-12.....	43
Obrázek 12 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Vzdělání"; Foto 7-12	43
Obrázek 13 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Bydliště"; Foto 7-12	44
Obrázek 14 - Hodnocení respondentů v %; Foto 13-18.....	45
Obrázek 15 – Rozdíly v hodnocení kategorie "Obor"; Foto 13-18.....	45
Obrázek 16 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Znalost oblasti"; Foto 13-18.....	46
Obrázek 17 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Vzdělání"; Foto 13-18	46
Obrázek 18 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Bydliště"; Foto 13-18	47
Obrázek 19 - Hodnocení respondentů v %; Foto 19-24.....	48
Obrázek 20 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Obor"; Foto 19-24	48
Obrázek 21 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Znalost oblasti"; Foto 19-24.....	49
Obrázek 22 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Vzdělání"; Foto 19-24	49
Obrázek 23 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Bydliště"; Foto 19-24	50
Obrázek 24 - Hodnocení respondentů v %; Foto 25-30.....	51
Obrázek 25 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Obor"; Foto 25-30	51
Obrázek 26 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Znalost oblasti"; Foto 25-30.....	52
Obrázek 27 - Rozdíly v hodnocení dle kategorie "Vzdělání"; Foto 25-30	52
Obrázek 28 - Rozdíly v hodnocení kategorie "Bydliště"; Foto 25-30	53

12 Přílohy

Příloha 1 – Dotazník

Dotazníkové šetření

Dobrý den, vážená paní, vážený pane,

jsem studentem České zemědělské univerzity v Praze a pracuji na diplomové práci s názvem „Obraz venkovského sídla v krajině – zhodnocení vizuálních preferencí“. Vaše odpovědi budou využity v praktické části práce a vyhodnocení poskytne základ pro hodnocení atributů představující krajinný ráz venkovských sídel. Vaše odpovědi jsou anonymní, prezentovány budou pouze celkové výsledky výzkumu.

Dotazník je složen z 21 otázek zaměřených na individuální názor na hodnocení atributů venkovských sídel v krajině. Vyplnění dotazníku Vám zabere maximálně 10 minut. Používá se hodnotící škála od 1 do 5, kde 1 je nejméně (vůbec nelíbí) a 5 nejvíce (velmi líbí). Pro nové soubory Word zaškrtněte Vámi zvolenou variantu , v případě nefunkčnosti ovládacího prvku zvolte, prosím, podbarvení .

☐ 1	☐ 2	☐ 3	☒ 4	☐ 5
Vůbec nelíbí				Velmi líbí

U každé otázky, prosím, zaškrtněte právě jednu odpověď.

Předem děkuji za Váš čas!

Bc. Michaela Laurinová, DiS.

Informace o dotazovaném

Věk

18-25

26-35

36-50

51+

Pohlaví

Muž

Žena

Nejvyšší dosažené vzdělání

Základní

Vyučen

Středoškolské

Vysokoškolské

Souvisí Vaše vzdělání nebo profese s krajinou nebo krajinným plánováním?

Ano

Ne

Bydliště (stačí uvést větší město v okolí)

_____

Znáte uvedenou oblast?

Boseň

Ano

Ne

Loukov

Ano

Ne

Všeh

Ano

Ne

Koprník

Ano

Ne

									
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Vůbec nelíbí					Velmi líbí				
									
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Vůbec nelíbí					Velmi líbí				
									
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Vůbec nelíbí					Velmi líbí				

											
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
Vůbec nelíbí					Velmi líbí	Vůbec nelíbí					Velmi líbí
											
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
Vůbec nelíbí					Velmi líbí	Vůbec nelíbí					Velmi líbí
											
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
Vůbec nelíbí					Velmi líbí	Vůbec nelíbí					Velmi líbí

									
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Vůbec nelíbí					Velmi líbí				
									
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Vůbec nelíbí					Velmi líbí				
									
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
Vůbec nelíbí					Velmi líbí				

											
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
Vůbec nelíbí					Velmi líbí	Vůbec nelíbí					Velmi líbí
											
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
Vůbec nelíbí					Velmi líbí	Vůbec nelíbí					Velmi líbí
											
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
Vůbec nelíbí					Velmi líbí	Vůbec nelíbí					Velmi líbí

											
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
Vůbec nelíbí					Velmi líbí	Vůbec nelíbí					Velmi líbí
											
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
Vůbec nelíbí					Velmi líbí	Vůbec nelíbí					Velmi líbí
											
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
Vůbec nelíbí					Velmi líbí	Vůbec nelíbí					Velmi líbí

Příloha 3 – Obrazový materiál Boseň

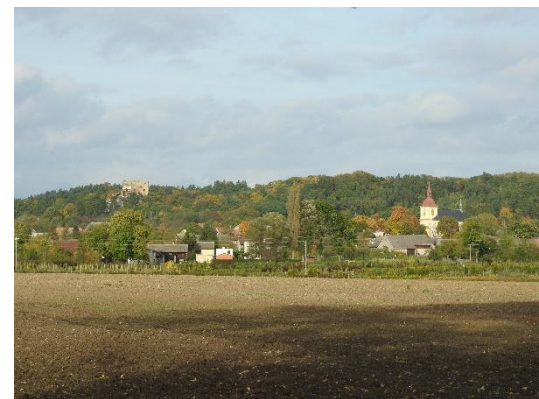

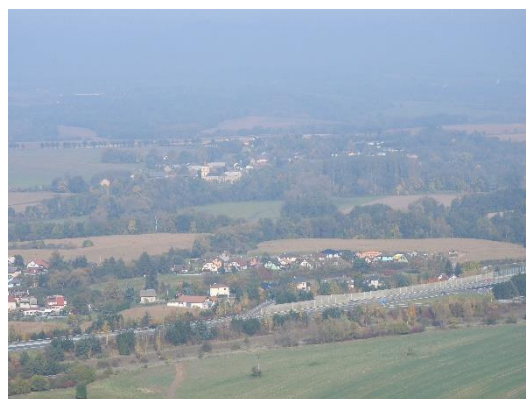
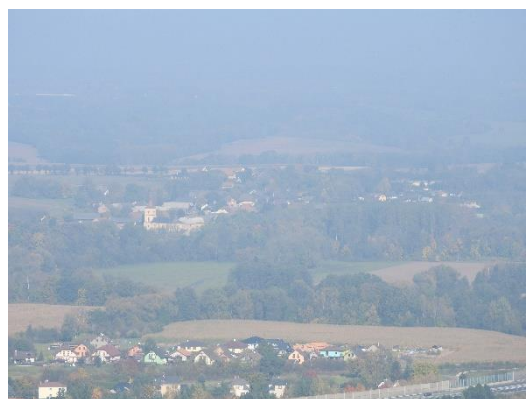
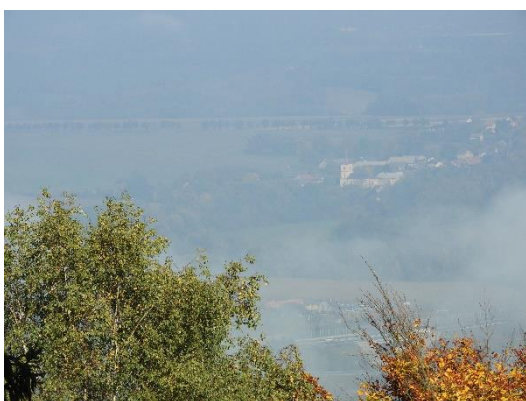

Příloha 4 – Obrazový materiál Loukov

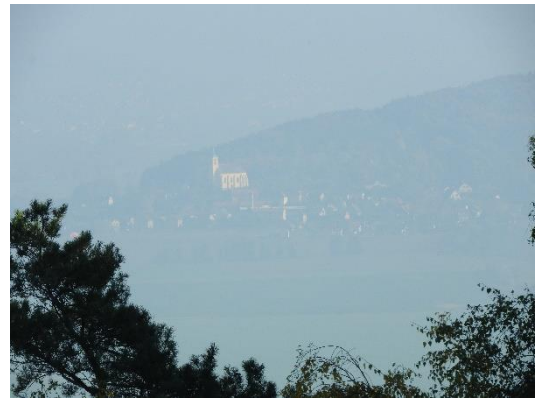

Příloha 5 – Obrazový materiál Všeň

Příloha 6 – Obrazový materiál Koprník

